

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA A LA

CARRETERA DE RIBES, 19-27.

DISTRICTE DE SANT ANDREU - BARCELONA

(CODI 003/18)

Dates d'intervenció / Núm. Exp DGPC:

- 10 de gener a 28 de febrer de 2018 / 2018/1-21311.

ESTHER MEDINA GUERRERO

Mataró, gener de 2020

ÍNDEX

1.	FITXA TÈCNICA	3
2.	INTRODUCCIÓ	4
3.	ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC	8
4.	NOTÍCIES HISTÒRIQUES I ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS	12
5.	METODOLOGIA.....	23
6.	DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES	24
7.	CONCLUSIONS	30
8.	BIBLIOGRAFIA	32
9.	REPERTORI ESTRATIGRÀFIC.....	34
10.	MATERIALS MOBLES	35
10.1.	Inventari	35
11.	DOCUMENTACIÓ GRÀFICA.....	36
11.1.	Documentació fotogràfica	36
10.2.	Documentació Planimètrica	101

1. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carretera de Ribes, 19-27
UBICACIÓ	Districte de Sant Andreu, Barcelona (Barcelonès)
COORDENADES UTM FUS 31N ETRS 89	X: 432220.5 Y:4588565.0 Z: 39,83 msnm
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	11 de gener a 14 de febrer de 2018
PROMOTOR	SABADELL REAL ESTATE DEVELOPMENT, S.L.
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Esther Medina Arqueòleg: José Espejo Digitalització i cartografia: Àlex Moreno

2. INTRODUCCIÓ

En la present memòria es recullen els resultats de la intervenció arqueològica que es desenvolupà en el subsòl de la Carretera de Ribes, 19-27, Sant Andreu (Barcelona), amb motiu executiu d'un edifici d'habitatges amb local comercial i aparcament, i urbanització de l'espai.

El promotor del Projecte d'Intervenció Arqueològica fou SABADELL REAL ESTATE DEVELOPMENT, S.L. i INBISA, l'empresa adjudicatària de l'obra.

La direcció arqueològica d'aquesta intervenció (Codi 003/18) ha estat assumida per l'arqueòloga Esther Medina Guerrero de l'empresa d'arqueologia **ATICS, S.L. Gestió i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Històric** i sota supervisió del **Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona**.

El sistema de registre utilitzat fou l'ideat per Harris i Carandini. La intervenció arqueològica es dugué a terme entre els dies 11 de gener i 15 de febrer de 2018.

Els motius d'aquesta intervenció, tal com s'expliquen en el Projecte d'Intervenció Arqueològica¹, venen donats per la rellevància potencial de l'estudi del subsòl en aquest indret, ja que s'inclou en una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric.

En primer lloc, és coneguda l'existència de restes arqueològiques d'època prehistòrica, concretament en el carrer de Fernando Pessoa, a prop del present projecte. En aquest indret es van localitzar diferents fragments, de petites dimensions, de ceràmica a mà de pasta grollera que s'identificaren amb una cronologia d'entre Bronze Final - Ferro.

La torre de Bell-lloc es correspon a una torre senyorial del segle XI, i possiblement s'ubicaria aproximadament on actualment està instal·lada Hidroelèctrica de Catalunya (ENDESA). Es coneix, per informació bibliogràfica, que la torre estava assentada sobre una vil·la romana malgrat no coneixem els

¹ Projecte d'Intervenció Arqueològica del Servei d'Arqueologia de Barcelona

materials arqueològics apareguts que ho justifiquin. L'actual alteració per diverses obres de part del traçat de la vella infraestructura permet fixar l'interès en, entre d'altres, la hipotètica situació de la històrica torre de Bell-lloc. De possible origen romà i vinculada a la centuriació del territori, documentalment és coneguda la vinculació de l'edifici defensiu medieval a la custòdia del proper rec, restant alhora ubicat al peu de l'antiga *Strata Subteriora*. Potser aprofitada estructuralment en moments posteriors, fóra una línia de recerca acceptable considerar que l'antiga fortificació es transformà en la coneguda Can Vinyes, explotació agrària que perdurà fins a la construcció de les casernes d'artilleria de Sant Andreu, en el primer terç del segle passat.

En el cas del jaciment romà i medieval de la torre del Bell-lloc, atès el desconeixement que es té de les seves dimensions reals i la seva entitat, i donada la seva proximitat, caldrà tenir en compte la seva afectació pel present projecte. També cal tenir en compte que aquest jaciment romà estigui relacionat amb el ramal de la Via Augusta que discorre per l'actual carrer Gran de Sant Andreu² i la seva continuació en la carretera de Ribes, i que es troba afectat directament per l'àmbit de l'actual projecte.

Durant el primer quart del segle XIX la ciutat de Barcelona encara funcionava amb l'antic sistema de subministrament d'aigua d'origen medieval i modern (pous subterranis, les mines d'aigua procedents de les deus de Collserola, i les canalitzacions municipals obertes que conduïen l'aigua del Rec Comtal).

Entre els anys 1826 i 1867 es va posar en funcionament l'aqüeducte Baix de Montcada, construcció municipal que va substituir l'antic conducte obert de 1703. Aquest captava l'aigua de la mina de Montcada, al igual que el Rec Comtal, i va permetre multiplicar el volum d'aigua a la ciutat de Barcelona, i amb unes condicions de potabilitat molt més elevades, al ser una conducció tancada.

² El carrer Gran de Sant Andreu té el seu origen en un ramal de la Via Augusta per accedir a Bàrcino des del Vallès, i posteriorment esdevingué un antic camí reial en època medieval, la via Francisca.

Però no va ser fins l'any 1867 quan a la ciutat de Barcelona i a les poblacions del voltant, com Sarrià, es van implementar nous sistemes moderns de subministrament d'aigua, proporcionat per empreses privades.

Per sota de l'actual carretera de Ribes discorren dues mines d'aigua, segons l'informe emès per BCASA (N/Ref: IU 2017073-Carretera de Ribes, 25). Les mines en qüestió són les següents:

–Núm. 131 Mina Vella- Aigües de Montcada

–Núm. 136 Mina Nova- Aigües de Montcada

Aquests trams de mina, inicialment no quedarien afectats pels treballs a realitzar a l'interior de la finca del número 19-27 de la carretera de Ribes, però caldrà tenir en compte la seva proximitat i afectació. Segons el plànol de l'informe de BCASA aquestes mines discorren just per sota de la calçada del carrer, i no s'introdueixen a dins de la finca en qüestió.

Arran dels atacs aeris a la població durant la guerra civil (1936-1939), la Generalitat va organitzar la Junta de Defensa Passiva que s'havia d'encarregar de la construcció de refugis antiaeris. Per a la construcció d'aquests refugis es feia un projecte inicial i era una brigada d'obrers de la pròpia Generalitat, i més endavant del propi ajuntament, qui s'encarregava de la seva construcció. A mesura que anava avançant la guerra, foren els mateixos ciutadans els que en feien l'execució seguint els models establerts per la Generalitat. A Barcelona se'n construïren al voltant de 1.400.

De la majoria de refugis es coneix la ubicació aproximada, i una part del recorregut. És difícil tenir coneixement dels accessos, ja que alguns projectes no es van realitzar en la seva totalitat. Els primers refugis antiaeris construïts varen ser dissenyats per a la seva futura reutilització, principalment eren galeries de mina que servien per incorporar-les a la xarxa del clavegueram de la ciutat. Els primers de grans dimensions, es varen condicionar amb les planxes de formigó armat, per a la seva utilització com a banys públics, biblioteques o aparcaments. La majoria de refugis veïnals tenien un caràcter

provisional i efímer. La seva construcció es deuria al treball abnegat de civils no militaritzats, vells i, sobretot, dones i nens. Varen començar als barris amb una gran tradició associativa i sense comprometre els ciments dels edificis, com per exemple a les places públiques.

Per la informació recollida a l'Arxiu Administratiu de l'Ajuntament de Barcelona, podria tractar-se dels següents refugis, dels quals no s'ha conservat els plànols i, si existeixen, encara no s'han pogut localitzar:

– **Refugi núm. 0641³** *Carrer Negoci* (actual plaça de la Primavera). Es coneix l'existència d'aquest refugi pel llistat de refugis antiaeris del 16 de juliol de 1938 publicat a l'Atles dels Refugis de la Guerra Civil espanyola a Barcelona, editat per l'Ajuntament de Barcelona i CLABSA.

En no tenir més documentació de l'estructura defensiva, ja sigui de l'època o fruit d'intervencions de documentació posterior, no es pot aportar més informació.

³ Carta arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2464>)

3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

La comarca del Barcelonès, comprèn el territori existent entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut com a Collserola i delimitat pels rius Llobregat i Besòs. Des del punt de vista morfològic s'aprecien dues grans unitats, la Serralada de Collserola i el Pla de Barcelona.

A la Serra de Collserola hi trobem una formació de *horst*⁴ compostat per materials granítics i esquistosos, limitat al Nord pel Vallès (Sector central de la Depressió Prelitoral), a Llevant amb el Turó de Roquetes (Besòs), al Sud el Turó de Valldaura i a l'Oest pel Llobregat.

El Pla es troba obert a mar i limitat per la Serralada Litoral i a migjorn per la falla que segueix ran de mar des del Garraf i el turó de Montjuïc fins al Turó de Montgat, més enllà del Besòs. La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-balear, va dibuixar el que a grans trets, havia de ser la costa catalana.

En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic, sedimentaren dipòsits marins del qual son testimonis una sèrie de petits i suaus turons (dels Ollers, del Tàber, de les Falzies, de la Bota). La falla es fa visible al Pla ja que si des de Collserola els dipòsits baixen d'una manera continuada, suau i regular, al punt de contacte entre Ciutat Vella i l'Eixample es produeix una ruptura amb la presència d'un salt d'uns 20 metres, clarament visible en la morfologia urbana (les baixades de Jonqueres, de la Via Laietana, els carrers d'Estruc, de les Moles o de Jovellanos). Aquest salt fou aprofitat per la defensa de la ciutat situant-hi les muralles o a nivell econòmic, explotat amb la ubicació de diversos molins a la zona coneguda com de les moles (actual carrer de les Moles).

De l'esglaó cap a mar hi ha un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral. En aquest sector del pla es formaren maresmes i estanyols que ja no existeixen a l'actualitat per la reculada del mar i com a conseqüència d'una intensa urbanització. Malgrat això, molts d'ells han continuat vius en els topònims de la

⁴ Bloc de l'escorça terrestre elevat entre fosses tectòniques i delimitat per falles.

ciutat: Banyols a la marina de Provençals, la Llavineria al Portal Nou, la Llacuna i la Llanera al Llobregat o l'estany del Cagalell a la zona del Port.

Litològicament el material quaternari es pot dividir en dues unitats. Per una banda hi ha la plataforma superior, que s'inicia des del peu de la Serralada del Tibidabo i baixa fins al mar. Es troba molt afectada per l'acció dels torrents, és on s'assenta la ciutat, sobre tot el sector antic. El substrat presenta argiles i sorres grogues pliocèniques damunt de les quals trobem els derrubis quaternaris molt potents, graves anguloses dins d'una matriu d'argiles vermelles que provenen de la zona del Tibidabo per aportacions torrencials (Palet, 1994).

D'altra banda, hi ha la plataforma baixa, que va del graó o talús erosiu de 20 o 30 metres de desnivell fins a la línia de costa. Està constituït per la formació de les terrasses i deltes dels rius Llobregat i Besòs (Palet, 1994).

L'acció sedimentària de la plataforma presenta una sèrie de característiques que ha permès definir-la com un procés cíclic. Sembla que allà on l'efecte dels torrents no ha estat tan violent, es poden diferenciar tres nivells (de baix a dalt són argiles vermelles, llims groguencs i torturà) que es superposen quasi sempre en el mateix ordre i que es repeteix cíclicament unes tres vegades, és per aquest motiu que se'l coneix com "tricycle" (Palet, 1994).

Sobre aquests nivells anirien incidint els diferents torrents i rieres, encaixant-se i produint formacions al·luvials i col·luvials de llims i argiles poc consolidades, la qual cosa explicaria l'aparició esporàdica de llengües de còdols i graves que trenca aquest cicle. En aquest context caldria situar els efectes que va tenir la riera d'en Malla procedent de la serra de Collserola, en el seu curs inferior, el que es correspon amb el que avui coneixem com la Rambla.

El terme municipal de Barcelona arriba a una extensió de 1.754.900 h i s'estén a la costa mediterrània en una plana de 5 Km d'amplada limitada al NW per la Serra de Collserola (que culmina a 512 metres amb el Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs.

A nivell geogràfic, el terme municipal de Barcelona arriba a una extensió de 1.754.900 h i s'estén a la costa mediterrània en una plana de 5 Km d'amplada limitada al NW per la Serra de Collserola (que culmina a 512 metres amb el Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs.

Topogràficament, la ciutat de Barcelona s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km d'amplària, limitada al NW per la serra de Collserola, entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs. La seva funció de capital ha estat afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord - Sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs - Congost -Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

La present intervenció arqueològica es troba dins de l'entramat urbanístic de la ciutat de Barcelona, concretament en el barri de Sant Andreu. Aquest districte, porta d'entrada de la ciutat pel nord-oest, limita al nord amb el municipi de Santa Coloma de Gramanet; a l'oest, amb Nou Barris; a l'est, amb Sant Martí, i al sud, amb Horta- Guinardó.

Relacionat amb el sistema hidrològic, cal esmentar que les rieres i torrents han tingut una especial incidència en la configuració de la xarxa viària i en l'estructuració del territori de Barcelona. El caràcter torrencial d'aquests cursos fluvials ha afavorit el seu aprofitament com a vies de comunicació (Palet, 1994). Una de les característiques físiques d'aquests cursos fluvials, com el seu encaixonament, és un aspecte que incideix en el substrat fins al punt que poden arribar a confondre's amb traces viàries enfonsades (els populars camins fondos). En aquest context, hi ha en el Pla de Barcelona, un tipus d'areny, o llit de riera, sobreelevat sorgit com a conseqüència de la protecció amb tàpies i terraplens del llit fluvial, per tal d'evitar que s'obri en braços divergents. És el cas de la Rambla, que es correspon amb el curs inferior de la riera d'en Malla (Palet, 1994) que procedeix de la unió de les rieres de Sant Gervasi i de Vallcarca (Ventayol, 2002), en el sector central del Pla.

El sector central recollia totes les aigües del vessant del Tibidabo. Al cantó de llevant del Puget, les aigües del sector dels Penitents i les del vessant nord de la Muntanya Pelada davallaven cap a la ciutat pel torrent del Coll i el de l'Andalà, formant la riera de Vallcarca o l'Ariga. Sembla que en temps relativament recents, no es pot afirmar si per raons naturals o per l'acció antròpica⁵, les aigües de l'Ariga foren captades pel torrent de l'Olla i emmenades, junt amb les del torrent d'en Vidalet, afluent seu, cap a la badia de les Falzies i el Merdançà, a llevant del Tàber. Aquestes aigües, després de baixar l'esglaó del Pla pel grau de Jonqueres, reben el nom de riera de Sant Joan. Sembla que el ramal d'aquesta riera que aprofitava el salt de l'actual carrer de les Moles per a moure alguns molins fariners.

A ponent del Puget, la riera de Sant Gervasi, que abans de la captura també rebia les aigües de la de Vallcarca, recollia les del cantó del Tibidabo en la capçada formada entre Monterols i el Puget. Més avall, la riera canviava de nom i s'anomenava riera de Sant Miquel, seguia el curs de l'actual passeig de Gràcia i, en un primer curs, penetrava a la ciutat pel portal de l'Àngel, seguia el carrer del Pi, la plaça de Sant Josep Oriol (molt a prop de la present àrea d'intervenció), i desembocava al mar pel carrer dels Còdols.

Aquest curs d'aigua exercí la seva influència sobre l'àrea de la present intervenció. Amb la construcció de la muralla medieval, el traçat d'aquesta riera vorejava els murs del nou recinte i portava les aigües cap al Cagalell. Probablement, amb aquest canvi de traçat es pretenia minimitzar els efectes de les pluges torrencials. No obstant, en alguns moments d'aiguats extraordinaris, aquesta riera penetrava a la ciutat pel portal de Canaletes, convertint la Rambla i els seus carrers adjacents de nivell més baix, en veritables torrenteres.

⁵ La presència de farciments antròpics i/o geològics que incideixen en la configuració hidrològica del Pla, les antigues rieres poden tenir sediments fluvials poc consolidats associats al seu llit, o bé nivells freàtics relacionats amb aquests sediments i amb la dinàmica hidrogeològica antiga del torrent (Ventayol, 2002).

4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

Les primeres dades sobre ocupació humana en aquest sector de Sant Andreu es remunten a època prehistòrica, concretament en relació amb un assentament datat en el Neolític Antic Postcardial (finals V- inicis IV mil·lenni).

No serà però, fins el segle X que es té constància de les primeres referències escrites sobre el temple de Sant Andreu quan aquest es assaltat i destruït per Al-Mansur l'any 985. Posteriorment es construeix una nova església romànica consagrada l'any 1105 per pel bisbe Berenguer de Barcelona la qual també fou destruïda pels almogàvers i tornada a consagrar l'any 1132 per Oleguer de Barcelona. Així doncs, serà en el decurs dels segles XI-III que s'estableix el primer nucli ocupacional entorn de l'església. Situat aquest nucli de població a la plana amb terres fèrtils, la principal activitat econòmica serà l'agricultura. El regadiu li arriba del Rec Comtal, que es construí entorn a l'any 960 probablement a iniciativa del comte Mir aprofitant el traçat d'un dels antics aqüeductes romans per tal de conduir l'aigua des de Montcada fins a Barcelona. La presència del Rec exercí de motor dinamitzador d'aquesta zona que a banda de regar cultius també feia anar molins situats en els seu entorn més, i pròxim i comportà el desenvolupament d'altres oficis com flequers, carnissers, ferrers, boters... convertint-se aquesta zona en un important nucli poblacional.

Ja en el segle XIII s'incrementa la relació de la creixent comunitat andreuca amb Barcelona; nobles, col·laboradors de la monarquia i membres del Consell de Cent, foren propietaris de terres a Sant Andreu de Palomar. I al llarg del segle XVI el número de masos va en creixement.

A finals del segle XVIII i en el segle XIX Sant Andreu pateix una important transformació econòmica deixà de ser un poble agrícola per convertir-se en nucli industrial important. La presència d'aquestes fàbriques (El Industrial Harinera Barcelonesa", La Maquinista Terrestre i Marítima o El Vapor de Fil) van provocar una important transformació del territori i comportà un augment demogràfic important. El 20 d'abril de l'any 1897 la reina regent d'Espanya va signar el Decret d'Agregació que va annexionar Sant Andreu de Palomar i

molts altres pobles del Pla de Barcelona (Gràcia, Sants, Les corts, Sant Martí, Sant Gervasi de Cassoles...) a Barcelona. Tot i els esforços per evitar-ho finalment el Tribunal d'Assumpptes Contenciosos i Administratius acordà el 21 de febrer de 1902 no acceptar la desagregació de Barcelona. Això va convertir el poble en el Districte 9è.

Intervencions arqueològiques

Les millores urbanístiques portades a terme els darrers anys al barri de Sant Andreu juntament amb la construcció de la LAV han comportat un augment de les intervencions arqueològiques en la zona aportant així noves dades importants sobre el desenvolupament històric d'aquest sector barceloní.

El jaciment arqueològic Can Nyau es situa entorn a la confluència entre la Rambla Prim, Riera d'Horta i la ronda de Sant Martí, on es localitzava l'antiga casa pairal de 13 Can Nyau de Besòs, en els districte de Sant Martí i Sant Andreu. L'any 1983, arran de les obres per soterrar les línies d'alta tensió i de la construcció d'una nova canalització de les aigües pluvials, el Museu d'Història de Barcelona va realitzar alguns sondejos que van proporcionar material ceràmic ibèric, romà d'època flàvia i medieval. Malgrat no existeix memòria arqueològica, hi ha un croquis on es delimita l'aqüeducte i una zona d'enterraments. Paral·lelament a aquesta intervenció del Museu, Josep de la Vega recollí material ceràmic i lític del neolític mig al peu dels sifons que permeten el pas dels recs sota les vies del tren, al costat d'un pas elevat que travessa la via de Rambla Prim cap al passeig Onze de Setembre, dins els terrenys de Can Nyau⁶.

L'any 2004 es va portar a terme una intervenció arqueològica al solar situat al carrer Coronel Monasterio 6-16 de Barcelona que va permetre la documentació de nombroses restes arqueològiques.

Fase I. Presència de materials prehistòrics. En una de les rases efectuades es van recuperar ceràmica a mà de pasta grollera que s'identificaren amb una

⁶ <http://cartaarqueologica.bcn.cat/2947>

cronologia d'entre Bronze Final - Ferro Inicial per la presència d'un fragment decorat amb cordó aplicat. Per les característiques d'aquests materials, petits i amb talls molt arrodonits, es va concloure que es tractava de materials rodats aportats per processos de sedimentació natural.

Fase II. Estructures d'època romana. Es documentà una canalització, que possiblement responia a un extens tram de l'aqüeducte romà que, des del Besòs, portava aigua a la ciutat de Bàrcino. Els materials recuperats als diferents farciments d'amortització són exclusivament romans trobant elements de cronologies diferents (àmfora Dressel 2/4 o terra sigil·lada amb africana de cuina o àmfora tardoantiga), per la qual cosa es plantejà la possibilitat que els materials arribessin rodats fins a la canalització. Els resultats concrets de la intervenció permeteren atorgar una cronologia d'amortització d'aquest tram de l'aqüeducte posterior a finals del segle VI – segle VII i anterior a finals del segle XIII / segona meitat del segle XV – segle XVI, amb la construcció dels nivells d'empedrats del camí. També es van documentar les restes d'un antic camí romà i estava orientat en relació al curs de la canalització romana, dissortat paral·lela a aquesta per l'est.

Fase III. Estructures d'època medieval i moderna. Aquestes es posaren en relació cronològica amb la ubicació al solar del molí hidràulic de Sant Andreu, conegut antigament com a molins nous de la Torre de Bell- Lloc i que remunten els seus orígens al segle XIII (construït entre 1280-1287 segons els documents), aprofitant la força del Rec Comtal. Es documentaren, al llarg de 60 m., un camí amb diferents nivells d'empedrat (fins a quatre superposats), amb una orientació sud-oest – nord-est, seguint clarament la canalització romana com a referència, encara que els nivells superiors d'empedrats es desviaven cap a l'oest posant-se per damunt d'aquesta. Aquest camí conduïa cap a la zona on s'ubicava el molí medieval i modern de Sant Andreu. Les amplades oscil·laven entre els 2 i 1'50 m. segons l'empedrat i, de la mateixa forma, alguns presentaven roderes als seus extrems i d'altres no. En relació a la canalització romana, cal indicar que mentre que els nivells més alts d'empedrats es desviaven cap a l'oest i la cobrien, altres es recolzaven directament sobre el seu nivell d'arrasament i alguns arribaven, fins i tot, a

aprofitar les pedres del nivell d'arrasament de les parets com a part del mateix empedrat. D'altra banda, els empedrats baixmedievals es recolzaven al parament extern de la canalització, el que demostrava que aquesta era visible a nivell superficial en el moment de la seva construcció, malgrat que semblava que ja estaria arrasada i amortitzada. Associat als nivells medievals i moderns es va documentar un mur el qual funcionava associat a aquest camí i malgrat que tindria un origen baixmedieval presentava diferents fases cronològiques. A nivell interpretatiu, se li atorgaren dues funcions principals: delimitació del camí i contenció de possibles moviments de terra cap a l'est que poguessin desplaçar els empedrats. En quant a l'evolució cronològica d'aquest camí empedrat es concloué que sobre l'antiga via romana paral·lela a l'aqüeducte, la construcció del molí a finals del segle XIII fou el detonant que, tard o d'hora, produí l'acondicament i millora de la via amb la construcció d'empedrats. Posteriorment, s'anaren fent superposicions de nivells d'empedrats que s'amortitzaven successivament, tots realitzats entre la segona meitat del segle XV i el segle XVI, com ho indicava la presència de materials ceràmics barrejats entre les seves pedres (ceràmica blava de Barcelona, reflexes metàl·lics decorats amb pinzell tinta, morters vidriats gòtics,...). Aquest camí continuaria en funcionament fins a una amortització definitiva en torn a mitjans del segle XVII, com ho indicaven els materials recuperats als estrats que cobrien els últims nivells d'empedrats.

Fase IV. Estructures del Rec, molí i fàbrica de colorants. Finalment, s'agruparen un seguit d'estructures corresponents, o bé a l'antic molí i el Rec Comtal, o bé a la fàbrica de colorants que s'instal·là al solar al segle XX, amb voluntat manifesta de reaprofitar les instal·lacions del molí amb una orientació industrial. Aquestes estructures es situarien cronològicament entre la construcció del molí a finals del segle XIII (1280- 1287) i l'enderroc de la fàbrica de colorants al tercer quart del segle XX. A la part nord-est del solar, just a tocar amb la banda sud-oest de l'espai ocupat pel molí, es van documentar un seguit d'estructures que es relacionaren amb instal·lacions auxiliars del molí, la fàbrica de colorants o d'ambdues (donant-se un reaprofitament d'estructures ja documentat amb els carcabans i el Rec). En general, els materials constructius eren o bé maó massís per a envans i tapials i pedres per als murs, tot lligat

amb morter de calç, fet que dificulta una adscripció cronològica ja que aquesta tècnica constructiva perdurà fins ben entrat el segle XX. Malgrat això, no es va descartar que algunes d'aquestes estructures podrien correspondre a les fases medieval o moderna del molí.

Per últim, es documentà el nivell contemporani de camí realitzat amb restes de fonera de color negre i molt dur, que amb orientació sud-oest – nord-est, es dirigia cap a les estructures del molí. Aquest camí s'identificà tradicionalment amb el camí antic de Sant Andreu a Santa Coloma, encara que després del descobriment de nivells més antics del mateix, se sap que es tractaria d'un desviament cap a l'oest de l'esmentat camí efectuat a finals d'època moderna o contemporània (GINER, 2004).

Amb motiu de les obres de construcció de la Línia d'Alta Velocitat l'any 2008 es va documentar un jaciment prehistòric del Neolític Antic Postcardial (finals V mil·lenni - inicis IV mil·lenni aC) a la zona de l'inici del Triangle Ferroviari. Destacà la presència de diverses estructures: un fogar amb diversos moments d'utilització, amb la típica solera de pedres i les parets rubefactades; un recipient ceràmic pràcticament sencer, encaixat al terreny, per emmagatzemar algun aliment; nombrosos forats de pal que marcarien l'existència de cabanes i diverses cubetes de funcionalitat indeterminada. Tots aquests elements es distribueixen temporalment en tres moments d'ocupació diferenciats i indicarien l'existència d'una àrea d'hàbitat a l'aire de lliure, on es realitzarien també activitats relacionades amb el processat i emmagatzematge d'aliments. Respecte al material recuperat destacaren varis fragments ceràmics amb decoració de crestes o "bigotis", elements característics de la fàcies Molinot (Neolític Antic Postcardial); també es localitzaren restes d'indústria lítica (fragments de làmines i ascles de sílex i jaspi de Montjuïc), algun element macro lític (percutors) i escasses restes de fauna.

D'època neolítica també es van documentar un conjunt de 15 sitges, una de les quals reutilitzada per enterrar un individu masculí adult sense aixovar, i 3 retalls indeterminats, tots enquadrats dins del Neolític Mig (3.800-3.200 cal BC) menys una, enquadrada al Neolític Final- Calcolític.

Ja d'època romana es va localitzar un assentament que correspondria a diversos elements pertanyents a la pars rústica- fructuària d'una vil·la romana segles I i IV-V dC i situada a prop d'un ramal de la Via Augusta. Un primer moment d'ocupació (s. I dC) es correspon amb una gran quantitat de retalls de rases de vinya i s'haurien de relacionar amb l'auge de la producció del vi que viu la costa laietana durant el segle I aC. i el segle I dC. Un segon moment d'ocupació de l'espai (s. IV-V dC) s'identifica amb la construcció de tres edificis i altres elements: encaixos de dolia, una estructura de combustió, 4 inhumacions i una rasa de 100 m. de possible funció hidràulica. Aquests estarien relacionats amb funcions agrícoles, com ho constata el magatzem amb 27 dolia d'un dels edificis. Cal destacar la troballa in situ d'un dolium sencer segellat amb tapadora, i que contenia un conjunt d'eines agrícoles i ramaderes (tisores, una esquella, cèrcols d'una bota de vi). A l'inici del Triangle Ferroviari es van excavar 21 enterraments pertanyents a una necròpolis d'època romana (s. III dC): 19 corresponien a individus joves o adults (9 homes, 9 dones i un individu de sexe indeterminat), 1 al crani d'un perinatal i, de l'altre, només es va localitzar la fossa sense esquelet. Totes les inhumacions es trobaven en posició de decúbit supí. Respecte a les tipologies de les tombes, la més comuna era la fossa simple (6 casos), i la fossa amb taüt de fusta o baiard (6 casos), amb coberta de teules (4 casos), i tres casos inusuals de fossa bipartida amb teules verticals disposades longitudinalment sobre un eix central. En els tres casos només es va localitzar un individu per fossa. En nou casos es va documentar aixovar funerari (gerres, bols i un anell de bronze).

D'època medieval es documentaren les restes molt malmeses d'un gran retall i un mur al seu interior. Associats a aquest mur es van poder localitzats diversos forats de pal amb pedres al seu interior, així com diversos nivells de cendres i carbons amb presència d'escòries de ferro. El material ceràmic recuperat sembla que pertany a l'època altmedieval (segles VIII-XI).

D'època moderna es va localitzar un edifici de planta circular amb un passadís subterrani associat. L'edifici estava compost per quatre elements principals: la banqueta de fonamentació, un conjunt de pilars, el tambor i la cúpula. Cronològicament, la construcció i posterior abandonament del conjunt, s'hauria

de situar al segle XVI, per la presència de ceràmica de reflexes metàl·lics a la trinxera de construcció de l'edifici circular i en un dels nivells de colgament del passadís. Pel que fa a la seva funció es pensa que es tractaria d'una fresquera destinada a conservar productes que actualment no es poden determinar⁷.

El mateix 2008 en un altre tram també vinculat a les obres de LAV a l'extrem est de la Rambla de l'Onze de Setembre cantonada carrer Josep Soldevila es va documentar un assentament amb cronologia del Neolític Antic Postcardial. En aquest àmbit es va documentar estructura basada en la deposició intencionada d'una sèrie de pedres amb una gran concentració de material arqueològic. Anterior a aquesta fase es van localitzar fins a 104 estructures, de les quals destacaria una llar de planta circular d'1 m. de diàmetre i tres possibles estructures d'emmagatzematge. La majoria de les estructures localitzades (98), però, són forats de pal. tenint en compte la distribució i la densitat sembla que formin part de la base d'una plataforma per l'aixecament d'algun tipus d'estructura. Així doncs, s'interpreta aquesta fase del jaciment com un assentament a l'aire lliure d'un grup amb una petita organització agrícola i ramadera, en un indret amb unes característiques molt favorables pel desenvolupament d'aquestes tasques. Cronològicament s'emmarca al Neolític antic Postcardial, tal com mostren les ceràmiques recollides a diferents estructures.

També cal destacar que durant els treballs arqueològics realitzats al capdamunt de la Rambla de Prim entre l'any 2011 i 2012 es documentaren fins a 7 fosses d'inhumació col·lectives, d'entre 3 i 22 individus cadascuna, comptabilitzant 182 individus, tots ells adults, d'entre 20 i 30 anys d'edat i de sexe masculí, datats entre mitjans segle XVII i principis del segle XVIII. Segons els autors seria versemblant pensar en un fet bèl·lic com a causant d'aquesta mortaldat, possiblement relacionant amb la guerra dels Segadors (1640-1652), i en concret amb el Setge de Barcelona (1651-1652), que anà acompanyat d'una epidèmia de Pesta.

⁷ <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3304>

D'època contemporània s'excavaren els fonaments de Can Portabella, fàbrica de filats de lli, construïda a partir de l'any 1878, identificant-se algunes crugies de les diverses naus, així com els dipòsits, cisternes i conduccions subterrànies. Aquest edifici es bastí al costat de l'antic Rec Comtal, fossilitzat avui en dia en els actuals carrers del Segre i Josep Soldevila, i que durant el segle XIX continuava funcionant. Aquesta important canalització vertebrà el territori de Barcelona, com a mínim des del segle X, articulant al seu voltant hortes i altres indústries, fins arribar a les grans fàbriques dels segles XIX i XX. Els treballs arqueològics permeteren recuperar fins a 315 metres de llargada del Rec Comtal, que en el seu costat nord enllaçava amb Can Portabella amb un conjunt de contraforts i reforçat per un mur de pedra. Cal destacar també, la troballa de l'antic pont del carrer Riera d'Horta, datat del segle XVIII, i que creuava el Rec Comtal amb una amplada de 17 metres i un paviment de llambordes (MONGUILÓ et alli, 2012).

Ja al 2010 amb motiu de les obres de la futura estació de la LAV- Sagrera, a cavall dels districtes barcelonins de Sant Andreu i Sant Martí de Provençals, que comprenen una superfície d'uns 80.000 metres quadrats, van permetre localitzar diverses estructures arqueològiques pertanyents a diferents cronologies. D'època prehistòrica es van documentar algunes sitges, cinc cubetes, un enterrament en fossa i un enterrament col·lectiu localitzat en un hipogeu excavat en el terreny geològic.

En quant a l'hipogeu d'inhumació del neolític final presenta una planta de morfologia oval amb cambra lateral d'uns 15 m² i amb accés en rampa al seu costat sud-est, fins a arribar a un petit espai destinat a l'entrada de dos metres de llarg i 1,5 d'amplada. En aquesta zona hi ha dos retalls ovalats que es relacionen amb una possible estructura de fusta que actuaria a mode d'entrada. Davant d'aquest espai apareix una cambra de dimensions més grans de planta circular. Dintre d'aquesta cambra es documentà una acumulació de 207 morts, 150 articulats i més de 5000 restes aïllades. L'acumulació documentada a l'interior de l'hipogeu presenta tres moments d'ús clarament diferenciats. Un primer moment d'ús col·lectiu (primigeni entre el 2861 i el 2713 cal ANE), un segon moment d'ús múltiple (al 2883-2461 cal ANE) i un tercer d'ús individual

amb un enterrament d'un adult masculí (2871-2640 cal ANE) i probablement formaria part de la mateixa comunitat enterrada del segon moment.

D'època ibèrica es van excavar dos pous, 15 sitges, sis retalls grans, 15 retalls petits de funció indeterminada, un possible fons de cabana i tres paleocanals. Totes aquestes estructures retallaven el sediment natural i estaven escapçades en la seva part superior per les tasques de conreu. Per aquesta raó només es pot parlar del seu moment d'amortització, que detectem en tres moments diferents.

D'època romana es documentaren un gran nombre d'estructures (185 en concret) que corresponen a diferents tipologies: 18 cubetes, 13 forats de pal, 6 estructures de combustió, 1 forn de planta rectangular que conserva dos pilars centrals rubefactats, 55 rases de vinya, 6 sitges de grans dimensions de secció tubular i fons pla, 2 pous (cal destacar un bust de marbre del déu Bacus del segle I-II dC aparegut en l'amortització d'un dels pous), una gran bassa (17m x 9,5m x 1,5m profunditat) i una canalització de 15 m de llarg que la proveïa d'aigua, 5 inhumacions (fossa simple o bé *tegulae*), 8 fonamentacions de murs i 61 retalls indeterminats. La vil·la romana documentada ocupa una extensió de 4.200 metres quadrats, amb la pars urbana i la pars fructuària. L'origen de la vil·la és del segle I dC, amb ampliacions del segle III i amb una segona fase important de reforma del segle IV, que a més també es va modificant fins arribat el segle VI. La pars urbana, en època baix imperial, estava ordenada al voltant d'un pati central de grans dimensions. Es documenten 15 habitacions, algunes de les quals presenten restes de pintures a les parets i entre les que cal destacar una gran sala pavimentada amb *opus tesellatum*. Sembla que la fase del segle IV serveix per a ennoblir l'edifici (nombroses restes de pintures a les parets i mosaics paviments de luxe). En canvi a partir del segle V dC, aquests espais domèstics pateixen un canvi d'ús, ja que es documenten dipòsits, sitges i estructures de combustió. Al sud de la pars urbana trobem la pars fructuària, que és de gran magnitud. Les estructures més antigues documentades corresponen a rases de vinya, que s'amortitzen cap al canvi d'era amb la construcció d'un gran recinte, de gairebé 500 m², destinat a treballs agrícoles. Cal destacar que just a l'exterior de l'edifici es documentaren

19 enterraments infantils, tots ells a tocar d'un dels murs. El complex estava destinat a la producció vinícola, ja que s'ha documentat una sala de premsada on apareixen cinc fossats per als contrapesos de les premses. Al nord d'aquesta sala hi ha un lacus del qual surt un canal cap a la cella vinària, on es deuria emmagatzemar el vi en dolia. Tot el complex agrícola queda amortitzat a inicis del segle V.

D'època moderna es documentà un mur fet de pedres lligades amb morter de calç de 185 metres de llarg, amb algunes reparacions que s'hauria d'adscriure cronològicament a la segona meitat del segle XVII. Probablement estaria destinat a fer de límit de finques agrícoles, ja que es tractava d'una zona de regadiu gràcies a l'abastament d'aigua a través del rec Comtal que passa a uns 300 metres d'aquests camps. També va aparèixer a una zona propera a l'hipogeu un gran canal de regadiu (100 metres de llarg, amb una amplada de 7 metres i una profunditat d'1,7 metres) excavat al terreny natural i no es descarta que en part pogués ser de formació natural.

D'època contemporània s'ha documentat en primer lloc, les restes d'un possible pas inferior per travessar la línia fèrria que anava de Barcelona a Granollers. Cal fer esment al camí que discorre aproximadament des de la Torre del Fang fins la parròquia de Sant Martí de Provençals travessant a nivell la línia fèrria construïda a meitat del segle XIX i que anava de Barcelona a Granollers. Aquest camí, que en gran part cobria el gran canal esmentat més amunt, té tres fases constructives: la primera, consisteix en un paviment d'argila piconada i data de la segona meitat del segle XVII; a finals del segle XVIII es construeixen murs a banda i banda del camí, així com trencaigües i petites canalitzacions, per a drenar el camí; i finalment la tercera fase, de la segona meitat del segle XIX, on es succeeixen diferents reformes, relacionades amb la construcció de la línia del tren. També es va documentar un pont, que era el pas de vianants per a creuar la via del tren i que consistia en un petit viaducte d'un únic arc que permetia el pas elevat del tren per sobre del camí. Al sud –est del camí s'obria una gran àrea de caràcter industrial on es va localitzar un forn – probablement destinat a la cuita de maons i material constructiu- un pou i tres

estructures de planta rectangular, possiblement emprades per al tractament d'argila⁸.

Més a prop de la present intervenció, com s'ha esmentat en la introducció, es coneix la torre de Bell-lloc, que es correspon amb una torre senyorial del segle XI, i possiblement s'ubicaria aproximadament on actualment està instal·lada Hidroelèctrica de Catalunya (ENDESA). Es coneix, per informació bibliogràfica, que la torre estava assentada sobre una vil·la romana malgrat no coneixem els materials arqueològics apareguts que ho justifiquin. L'actual alteració per diverses obres de part del traçat de la vella infraestructura permet fixar l'interès en, entre d'altres, la hipotètica situació de la històrica torre de Bell-lloc. De possible origen romà i vinculada a la centuriació del territori, documentalment és coneguda la vinculació de l'edifici defensiu medieval a la custòdia del proper rec, restant alhora ubicat al peu de l'antiga *Strata Subteriora*. Potser aprofitada estructuralment en moments posteriors, fóra una línia de recerca acceptable considerar que l'antiga fortificació es transformà en la coneguda Can Vinyes, explotació agrària que perdurà fins a la construcció de les casernes d'artilleria de Sant Andreu, en el primer terç del segle passat.

⁸ <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3293>

5. METODOLOGIA

El projecte d'execució de dos habitatges requereix d'un rebaix general de 5 metres de fondària per a assolir la cota de l'actual carrer. La parcel·la presentava un important desnivell respecte al present entramat urbà, apareixent enturonada.

El control arqueològic es centrà en la inspecció dels treballs d'excavació. Aquestes tasques s'efectuaren mecànicament fins a la localització de restes arqueològiques, la delimitació de les quals es realitzà mitjançant excavació manual.

La metodologia arqueològica aplicada ha estat la basada en el mètode de registre utilitzat per E. C. Harris (1979) i per A. Carandini (1981). Es tracta de registrar objectivament els elements construïts i estrats que s'identifiquen, realitzant una numeració correlativa d'aquests, sota el nom d'Unitat Estratigràfica (UE) que individualitza els uns del altres. Cada UE es registra en una fitxa on s'indica la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, i la posició física respecte a les altres unitats estratigràfiques amb les que es relaciona.

La identificació estratigràfica s'ha realitzat segons l'ordre d'aparició durant el procés d'excavació, utilitzant una clau, en aquest cas, d'1 dígit (UE 1).

La documentació es completa amb un registre gràfic detallat, que inclou la fotografia convencional i la planimetria de tot el procés d'excavació. A la memòria s'incorpora una selecció fotogràfica d'aquelles evidències que són més representatives i que millor reflecteixen el desenvolupament de l'excavació. En l'apartat planimètric s'han registrat en planta les unitats estratigràfiques i s'han confeccionat diverses seccions.

El material extret en la present intervenció ha estat identificat amb el codi del Servei d'Arqueologia de Barcelona (003-18), i la UE a la qual pertany, **003-18-1**.

6. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES

Les tasques de rebaix a la parcel·la de la carretera de Ribes, 19-27, han permès documentar una edificació de planta rectangular que presenta dues fases constructives, malgrat que no hi ha una distància cronològica

remarcable entre elles. Tot indica que es tracta d'un edifici construït a finals del segle XIX i que fou profundament remodelat amb una funció estrictament industrial a mitjans del segle XX.

Ambdues fases es diferenciaven per la tècnica constructiva. Les estructures cronològicament anteriors foren construïdes a base de pedres (principalment gres) de grans dimensions intercalades amb maons i lligats amb morter de calç blanca de gran consistència. En la reforma s'empraren cimentacions exclusivament bastides amb formigó.

Els murs més antics són la UE 11, perimetral del costat E de l'edifici; la UE 2, el límit pel costat S; la UE 6, mur O; i dos murs de subdivisió interna, la UE 7 i la UE 8. No es conserva cap evidència d'ús relacionada amb la fase més antiga.

Del mur UE 11 s'han documentat 29 metres de longitud, i fou destruït a la zona intermèdia per la realització d'una rampa emprada durant la construcció dels edificis que envolten la parcel·la. Té una orientació N-S. Presenta una amplada de 75cm, i un alçat desigualment conservat, amb un màxim

de 2,50m. Es bastí amb pedres de gran mesura i maons lligats amb morter de calç blanca molt dur. Es recolza al terreny natural (UE 5) per la seva cara O. El mur també fa de contenció del terreny, atès que la parcel·la té dos nivells

diferenciats. La meitat meridional conserva part de la fàbrica en la seva cara O. La cara E apareix sense estructures ni estratigrafia associada.

La meitat septentrional, en la seva cara E, apareix amb un enlluït de calç blanca i nombroses reparacions de ciment i totxana. Està relacionat en aquest sector amb un paviment de formigó (UE 32). Té 20cm de gruix, una longitud de 4,5m i una amplada d'1,20m, i fou dipositat directament a sobre del terreny natural. Es

conserva part d'un envà de totxana lligada amb ciment de 15cm d'amplada i 2,90m de longitud (UE 33). El mur apareix completament seccionat i desconeixem els límits reals de l'edifici en aquesta part.

L'edifici limita al costat meridional amb el mur UE 2, de 15 metres de longitud, 50cm d'amplada i un alçat màxim d'1,5, dels quals 70cm són de cara vista. Fou construït amb pedres de mesura mitjana i gran lligades amb morter de calç blanca. Conserva desigualment un enlluït de calç a la cara N, en un tram de 3,5m de longitud lleugerament retranquejat, corresponent a un dels àmbits de la fàbrica, a la cantonada SE.

El mur en aquesta part i a nivell de fonamentació

presenta vaixella del segle XX fruit d'una reparació (UE 4). Presenta una sabata de fonamentació de 30cm d'ample que reomple part de la rasa (UE 3) de 60cm d'amplada, farcida amb un estrat (UE 10) d'argiles compactes de color taronja amb presència d'abundants pedres petites i mitjanes, fauna i material ceràmic poc conclouent per a concretar una cronologia fiable (es tracta de ceràmica sense decoració ni trets tipològics remarcables).

Al costat de ponent hi ha el mur UE 6, conservat tan sols a nivell de fonamentació. No és possible concretar si es tracta del mur perimetral de

l'edifici en aquesta banda o si, per contra, aquest continuava més enllà, actualment en terrenys enjardinats. Fou construït amb la mateixa tècnica constructiva descrita, en aquest cas, sense rasa de fonamentació, amb encofrat perdut. Conserva 4,90m de longitud, té 45cm d'amplada i un alçat màxim de 50cm.

L'edifici original tenia dos murs mitgers, la UE 7, que es recolza al mur UE 2, i la UE 8, tot formant un àmbit de planta rectangular a la cantonada SO, del qual no es conserva cap evidència anterior al funcionament de la fàbrica. La UE 7 mesura 5,50m de longitud i 50cm d'amplada, amb una orientació N-S. És solidari amb el mur UE 8, de 4,80m de longitud, 45cm d'amplada i una orientació E-O.

Pel que fa a la fase més recent, la fàbrica era pavimentada amb una llosa de formigó (UE 1) de 40cm de potència incloent la solera. El paviment es trobava associat a una sèrie de murs i estructures construïdes amb formigó, totxana i/o ciment, i estrictament vinculades a aquest espai industrial.

A la cantonada SE hi havia una habitació formada pel mur UE 12 en el costat O, de 2,60m de longitud i 35cm d'amplada. Tancava l'àmbit pel N el mur UE 13, parcialment destruït per un retall indeterminat, que conserva 3m de longitud i 40cm d'amplada. Delimitava una altre espai a la zona intermèdia avui destruït. Ambdós murs foren construïts amb la cimentació de formigó.

El mur UE 14, bastit íntegrament amb formigó, és orientat N-S, amb una longitud de 13,10m, 70cm d'ample i un alçat de 80cm conservat a nivell de fonamentació.

També es documentaren dues fonamentacions pertanyents a elements de sustentació vertical, segurament corresponents a pilars. Ambdues foren construïdes de formigó i amb la tècnica de l'encofrat perdut. La UE 15 és de planta rectangular de 1,20 x 1,70m i es recolza al mur UE 7. Té un

desenvolupament vertical total d'1,4m. La UE 16 és de planta rectangular de 1,30 x 1,5m i es recolza al mur UE 11. Té un desenvolupament vertical total d'1,5m.

S'han evidenciat dos pous. La UE 17 fou bastida amb un mur circular de 20cm de gruix, de maons lligats amb ciment, amb revestiment interior de ciment, 2,15m de diàmetre interior i un alçat total de 2m. Presenta un reompliment de cronologia contemporània (UE 26) amb presència de plàstics, ferros i abundant material

constructiu.

La UE 18 és un pou de maons i ciment construït amb una caixa de planta quadrada de 1,40 x 1,40m, un diàmetre d'1m i un alçat d'1,25. Presenta a les parets residus de color blau, segurament corresponents a la tinta emprada en la producció. El seu farciment (UE 28) és format per plàstics, rebutjos de plomes i

bolígrafs i abundant material constructiu. El material de rebuig indica que part de l'activitat productiva estava orientada a la fabricació de dos models de finals dels anys 80, Riviera i Montecarlo.

La fàbrica disposava d'un col·lector d'aigües residuals (UE 22, UE la seva interfície) construït amb maó i ciment, de 15,70m de longitud, disposats en dos trams formant un angle recte, 70cm d'amplada total (els murs laterals són de 15cm d'ample) i una secció quadrada de 80cm d'alçat. Es va planificar segons l'entramat de la fàbrica, raó per la qual en el seu pas es recolza als murs 11 i 14.

Al costat S del pou UE 17, s'evidencia el dipòsit UE 24, bastit amb tres murs de maons lligats amb ciment de 30cm d'ample, planta rectangular de 1,65 x 1,12m

de contorn interior i un alçat màxim de 60cm. És farcit amb un estrat (UE 27) argilosorrenc, de color negre, amb abundant matèria orgànica en descomposició, material constructiu (teula francesa), porcellanes i vaixela policroma del segle XX.

Adossada al dipòsit UE 24 pel costat de E, s'evidenciaren dues canalitzacions, una de 30cm d'amplada (UE 21) i l'altra de 15cm d'ample (UE 20). Es construïren amb maons lligats amb morter de calç blanca i ciment. Ambdues són paral·leles i tenen la mateixa longitud, de 1,65m, 30cm d'alçat, i apareixen seccionades en el costat S a

causa de processos edificatoris recents.

Pel costat O del dipòsit UE 24 hi havia una altra claveguera (UE 19), d'1,50m de longitud, 30cm d'amplada i 30cm de secció quadrada, bastida amb maons lligats amb ciment.

L'espai va patir diferents moviments de terra durant la construcció del edificis que envolten la parcel·la. Algun d'ells va implicar la destrucció parcial d'algun dels murs descrits. La UE 9 és un retall de planta irregular i 1,10m de potència màxima, que allotjava abundant material constructiu de cronologia contemporània (UE 34) i afectà els murs UE 2, UE 7, UE 13 i UE 14.

Per sota del mur UE 11 es va detectar una mina d'aigua completament colmatada. Es localitzà seccionada pels moviments de terra que implicaren l'important desnivell actual de la parcel·la, i no fou possible observar la seva relació amb la mina principal que la documentació situa a la Carretera de Ribes. Es tracta d'una galeria simple (UE 29) excavada en el terreny natural, de 20,5m de longitud

conservada, els primers 7,5m tenen una orientació NNO-SSE, i la resta NO-SE. La seva alçada màxima és de 2m, amb una amplada d'entre 60 i 80cm. En el tram situat just per sota del mur UE 11, s'evidencià un espai adjacent d'1,20m d'alçada i 60 cm d'amplada, possiblement corresponent a algun tipus de registre de manteniment o relacionat amb la seva construcció. L'estrat de colmatació (UE 30) és format per argiles amb matriu sorrenca de color marró fosc, amb presència de plàstics, llaunes i material constructiu de cronologia contemporània. Aquesta capa cobreix una canalització prefabricada de formigó (UE 31), a l'interior de la qual s'han detectat restes de plomes i bolígrafs en un substrat llimós de color verd per la presència de matèria orgànica en descomposició. Per sota del tub no apareixen altres vestigis que indiquin la substitució d'una canalització anterior.

7. CONCLUSIONS

La intervenció arqueològica duta a terme a la Carretera de Ribes, 19-27 (Districte de Sant Andreu, Barcelona) ha fet possible contrastar positivament algunes de les expectatives que recollia el Projecte d'Intervenció Arqueològica del Servei d'Arqueologia Urbana de l'Ajuntament de Barcelona.

D'una banda, s'han evidenciat les restes d'un edifici construït al segle XIX i remodelat durant els anys 40 del segle XX amb una funció industrial. Dissortadament, no hi ha dades que permetin identificar aquesta construcció amb l'explotació agrària coneguda com Can Vinyes, i que seria el resultat de l'evolució de la Torre de Bell-lloc, jaciment medieval amb possibles orígens romans. No s'han localitzat estructures amb desenvolupament subterrani cronològicament anteriors, fenomen habitual en espais amb una llarga ocupació antròpica, tampoc evidències de la desestructuració d'una estratigrafia preexistent ni materials ceràmics antics.

De l'edifici original s'han preservat els murs perimetrals i una habitació ubicada al costat SE. La reforma del segle XX va crear més subdivisions de l'espai i es varen construir algunes canalitzacions i pous orientats a la producció industrial de plomes i bolígrafs de la marca Inoxcrom. L'any 1942 Manuel Vaqué, fundador de la marca, va traslladar de Pallejà a Barcelona la fabricació de plomins d'acer inoxidable, ubicant-la en un petit taller del carrer de Londres, que aviat va créixer. En pocs anys la producció va augmentar i es va llençar al mercat una ploma estilogràfica que va tenir una gran acceptació (1953). El 1956 el taller d'objectes d'escriptori fou traslladat a uns locals de la carretera de Ribes que aviat es convertiren en fàbrica. L'augment de la demanda va comportar un paral·lel augment de la producció. A l'abril de 1958 i al febrer de 1961 es produïren dos grans ampliacions: el capital va passar a ser de 1.200.000 pessetes, la fàbrica disposava de 1.041 m². de superfície útil i una potència instal·lada de 60 CV. El personal empleat, entre tècnics i obrers, era de 53 persones⁹. La fàbrica va ser traslladada al mateix barri de Sant Andreu en una antiga farinera La Esperanza l'any 1973 i l'any 1992 es produeix un altre

⁹ Font: <https://megustalapapeleria.com/2014/01/25/inoxcrom-la-marca-espanola-de-la-escritura/>

trasllat a la zona industrial del mateix barri. L'activitat productiva a la fàbrica de la carretera de Ribes no es va interrompre, si tenim en compte la tipologia del material de rebuig localitzat en un dels pous i a la mina d'aigua, concretament dos models de l'any 1989, Riviera i Montecarlo.

La marca va entrar en fallida després de la mort del seu fundador el 2003. Antics treballadors de la companyia crearen el 2014 la cooperativa INOXGRUP, SCCL. No van poder comprar la fàbrica, que s'adjudicà Blond Europe SL, pel preu simbòlic d'un euro. Tot i no tenir la fàbrica, la cooperativa va poder comprar la marca Inoxcrom.

També s'ha localitzat un ramal secundari de la mina Nova- Aigües de Montcada que recull l'informe emès per BCASA (N/Ref: IU 2017073-Carretera de Ribes, 25¹⁰). Tipològicament concorda amb aquest element, tenint en compte que aquesta mina té una canalització tubular a la base, segons la documentació disponible. Els materials de la seva amortització definitiva, tant de l'interior del tub, com de la mateixa galeria, indiquen que va estar en funcionament, ja com a conducció d'aigües residuals, almenys fins a finals dels anys 80, fet que demostra la llarga utilització d'aquesta infraestructura.

¹⁰ PIA 003-18 Servei d'Arqueologia Urbana de Barcelona

8. BIBLIOGRAFIA

AD (1992). *Història de Barcelona. La formació de la Barcelona medieval*, BANKS, P. “L’estructura urbana de Barcelona, 714-1300”. pp.25-71. Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.

CAPDEVILA, A.; GARCIA, A.; GÓMEZ, L.; PARADÍS, R.; PINYOL, L.; PETIT, J.; SÀNCHEZ, J.; VINYES I ROIG, P. (2014). *Les masies de Sant Andreu de Palomar. Inventari de cases de pagès andreuenques*. Llop Roig. Editorial Andreuenca. Barcelona.

CARANDINI, A. (1997). *Historias en la Tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona.

GUÀRDIA, M., ESPUCHE, A. (2002). “Consolidació d’una estructura urbana”. AADD. *La ciutat consolidada (segles XIV- XV)*. pp. 35-72. Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.

GUÀRDIA, M., ESPUCHE, A. (2002). “Estructura urbana”, a AADD. *Barcelona dins la Catalunya Moderna (segles XVI i XVIII)*. pp. 42-101. Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.

HARRIS, E. C. (1990). *Principios de estratigrafía arqueológica*. Ed. Crítica, Barcelona.

MONGUILÓ, E.; HERNÁNDEZ-GUASCH, J.; MOLINAS, R. (2012). *Intervenció arqueològica a l’espai delimitat pels carrers Espronceda, ronda de Sant Martí, Josep Soldevila i passeig de la Verneda*. Inèdita. <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3300>

PALET, J.M. 1994. *Estudi territorial del Pla de Barcelona: Estructuració i evolució del territori entre l’època íbero-romana i l’altmedieval s. II-I a.C.- s. X-XI d.C.* Estudis i Memòries d’Arqueologia de Barcelona núm. 1. Centre d’Arqueologia de la Ciutat. Institut de Cultura. Barcelona.

TRIAY, V. (2014). *Memòria de la intervenció arqueològica preventiva realitzada al carrer Borriana 90-144 (Sant Andreu, Barcelona)*. Inèdita.

Netgrafia

<http://cartaarqueologica.bcn.cat/>

<https://megustalapapeleria.com/2014/01/25/inoxcrom-la-marca-espanola-de-la-escritura/>

<http://www.curiosfera.com/como-se-fabrican-los-boligrafos/>

<http://www.plumahispana.info/Inoxcrom.html>

9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 1	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Paviment	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció			
Color: Gris	Cota Superior: 39,80 (en metres)	Cota Inferior: 39,40 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 4-5-6-7-10-15-16-19-20-21-22-24-27 És tallat per: 9 És lliura a: 2-8-11-12-13-14			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 2	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Mur	
Composició Geològica: Pedres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter, Pedra treballada			
Color: Blanc	Cota Superior: 39,40 (en metres)	Cota Inferior: 37,90 (en metres)	
Amplada: 0,50 (en metres)	Longitud: 15,00 (en metres)		
Relacions Físiques: És tallat per: 9 Farceix a: 3 Se li lliura: 1-4-10-12 És solidària amb: 6-7-11			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 3	
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall		Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 39,40 (en metres)	Cota Inferior: 37,90 (en metres)		
Relacions Físiques: Talla a: 5 És tallat per: 9 És farcit per: 2-4-10			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)			U.E.: 4
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Farciment		
Textura: Sorrenca	Consistència: Solta		
Composició Geològica: Pedres, Sorres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Ceràmica, Morter			
Color: Marró fosc	Cota Superior: 39,25 (en metres)	Cota Inferior: 38,90 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 10 És cobert per: 1 Farceix a: 3 És lliura a: 2			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Reparació del mur UE 2			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)			U.E.: 5
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Geològic		
Textura: Argilosa	Consistència: Compacta		
Composició Geològica: Argiles, Carbonatació càlcica			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial:			
Color: Vermell	Cota Superior: 39,40 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 1-6-7-8-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-24-27-32-33 És tallat per: 3-9-23-29			
Fase Cronològica: Altres		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 6	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Mur	
Composició Geològica: Pedres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Morter			
Color: Blanc	Cota Superior: 38,83 (en metres)	Cota Inferior: 38,30 (en metres)	
Amplada: 0,45 (en metres)	Longitud: 4,90 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És cobert per: 1 És solidària amb: 2			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 7	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Mur	
Composició Geològica: Pedres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color: Blanc	Cota Superior: 39,24 (en metres)	Cota Inferior: 38,70 (en metres)	
Amplada: 0,50 (en metres)	Longitud: 5,50 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És cobert per: 1 Se li lliura: 15 És solidària amb: 2-8			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 8
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Mur	
Composició Geològica: Pedres		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Morter		
Color: Blanc	Cota Superior: 39,57 (en metres)	Cota Inferior: 38,75 (en metres)
Amplada: 0,45 (en metres)	Longitud: 4,80 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 Se li lliura: 1-19-21-24 És solidària amb: 7		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació:		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 9
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Retall indeterminat	
Cota Superior: 39,80 (en metres)	Cota Inferior: 38,70 (en metres)	
Relacions Físiques: Talla a: 1-2-3-5-10-13-14 És farcit per: 34		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació: Vinculat amb els processos edificatoris del voltant de la parcel·la.		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 10
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Farciment	
Textura: Argilosa	Consistència: Compacta	
Composició Geològica: Argiles, Pedres		
Composició Orgànica: Fauna, Matèria en descomposició		
Composició Artificial: Ceràmica, Material de construcció, Morter		
Color: Taronja	Cota Superior: 39,40 (en metres)	Cota Inferior: 37,90 (en metres)
Relacions Físiques: És cobert per: 1-4 És tallat per: 9 Farceix a: 3 És lliura a: 2		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació:		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 11
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Mur	
Composició Geològica: Pedres		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Morter, Pedra treballada		
Color: Blanc	Cota Superior: 38,98 (en metres)	Cota Inferior: 36,52 (en metres)
Amplada: 0,75 (en metres)	Longitud: 29,00 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5-30 Se li lliura: 1-13-16-22-32-33 És solidària amb: 2		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació:		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 12
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Mur	
Composició Geològica:		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció		
Color: Gris	Cota Superior: 39,38 (en metres)	Cota Inferior: 38,80 (en metres)
Amplada: 0,35 (en metres)	Longitud: 2,60 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És lliura a: 2 Se li lliura: 1 És solidària amb: 13		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació: Formigó		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 13
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Mur	
Composició Geològica:		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció		
Color: Gris	Cota Superior: 39,11 (en metres)	Cota Inferior: 38,70 (en metres)
Amplada: 0,40 (en metres)	Longitud: 3,00 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És tallat per: 9 És lliura a: 11 Se li lliura: 1 És solidària amb: 12		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació: Formigó		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 14
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Mur	
Composició Geològica:		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció		
Color: Gris	Cota Superior: 39,20 (en metres)	Cota Inferior: 38,70 (en metres)
Amplada: 0,70 (en metres)	Longitud: 13,10 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És tallat per: 9 Se li lliura: 1-22		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació: Formigó		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 15
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Fonamentació	
Composició Geològica: Pedres		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Morter		
Color: Blanc	Cota Superior: 39,20 (en metres)	Cota Inferior: 38,50 (en metres)
Amplada: 1,20 (en metres)	Longitud: 1,70 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És cobert per: 1 És lliura a: 7		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació: Pilar		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 16
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Fonamentació	
Composició Geològica: Pedres		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Morter		
Color: Blanc	Cota Superior: 39,22 (en metres)	Cota Inferior: 38,00 (en metres)
Amplada: 1,30 (en metres)	Longitud: 1,50 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És cobert per: 1 És lliura a: 11		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació: Pilar		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 17	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Pou	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color: Gris	Cota Superior: 39,20 (en metres)	Cota Inferior: 37,20 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques:			
Cobreix a: 5			
És farcit per: 26			
És lliura a: 24			
És solidària amb: 18-20-21			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Totxo, totxana i ciment			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 18	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Pou	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color: Gris	Cota Superior: 39,00 (en metres)	Cota Inferior: 37,75 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques:			
Cobreix a: 5			
És farcit per: 28			
És solidària amb: 17			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Ciment i totxo. Caixa quadrada d'1,40x1,40m.			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 19
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Claveguera	
Composició Geològica:		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Morter		
Color: Gris	Cota Superior: 39,10 (en metres)	Cota Inferior: 38,80 (en metres)
Amplada: 0,30 (en metres)	Longitud: 1,50 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És cobert per: 1 És lliura a: 8 És solidària amb: 24		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació: Ciment		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 20
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Claveguera	
Composició Geològica:		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Morter		
Color: Gris	Cota Superior: 39,10 (en metres)	Cota Inferior: 38,80 (en metres)
Amplada: 0,15 (en metres)	Longitud: 1,65 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És cobert per: 1 És solidària amb: 17-21		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació: Morter blanc i ciment		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 21	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Claveguera	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color: Gris	Cota Superior: 39,10 (en metres)	Cota Inferior: 38,80 (en metres)	
Amplada: 0,30 (en metres)	Longitud: 1,65 (en metres)		
Relacions Físiques:			
Cobreix a: 5			
És cobert per: 1			
És lliura a: 8			
És solidària amb: 17-20-24			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Morter blanc i ciment			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 22	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Canalització	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color: Gris	Cota Superior: 38,80 (en metres)	Cota Inferior: 38,00 (en metres)	
Amplada: 0,70 (en metres)	Longitud: 15,70 (en metres)		
Relacions Físiques:			
És cobert per: 1			
Farceix a: 23			
És lliura a: 11-14			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Ciment			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 23	
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall		Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 38,80 (en metres)	Cota Inferior: 38,00 (en metres)		
Relacions Físiques:			
Talla a: 5			
És farcit per: 22			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Rasa de canalització.			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 24
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Dipòsit	
Composició Geològica:		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Morter		
Color: Gris	Cota Superior: 39,52 (en metres)	Cota Inferior: 38,90 (en metres)
Amplada: 1,12 (en metres)	Longitud: 1,65 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És cobert per: 1 És farcit per: 27 És lliura a: 8 Se li lliura: 17 És solidària amb: 19-21		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació: Morter blanc i ciment		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 26
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Farciment	
Textura: Altres	Consistència: Compacta	
Composició Geològica: Argiles, Pedres, Sorres		
Composició Orgànica: Fusta, Matèria en descomposició		
Composició Artificial: Material de construcció, Metall, Morter, Plàstics, Runa, Vidre		
Color: Gris clar	Cota Superior: 39,20 (en metres)	Cota Inferior: 37,20 (en metres)
Relacions Físiques: Farceix a: 17		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació:		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)			U.E.: 27
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Farciment		
Textura: Argil·losorrenca	Consistència: Compacta		
Composició Geològica: Argiles, Sorres			
Composició Orgànica: Matèria en descomposició			
Composició Artificial: Ceràmica, Material de construcció			
Color: Negre	Cota Superior: 39,52 (en metres)	Cota Inferior: 38,90 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És cobert per: 1 Farceix a: 24			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)			U.E.: 28
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Farciment		
Textura: Argil·losorrenca	Consistència: Compacta		
Composició Geològica: Argiles, Pedres, Sorres			
Composició Orgànica: Carbons, Matèria en descomposició			
Composició Artificial:			
Color: Negre	Cota Superior: 39,00 (en metres)	Cota Inferior: 37,75 (en metres)	
Relacions Físiques: Farceix a: 18			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)			U.E.: 29
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Canalització		
Cota Superior: 36,60 (en metres)	Cota Inferior: 34,50 (en metres)		
Relacions Físiques: Talla a: 5 És farcit per: 30-31			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Mina amb secció de galeria simple.			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 30
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Farciment	
Textura: Argil·losorrenca	Consistència: Compacta	
Composició Geològica: Argiles, Pedres		
Composició Orgànica: Malacologia, Matèria en descomposició		
Composició Artificial: Ceràmica, Material de construcció, Metall, Plàstics, Runa		
Color: Marró fosc	Cota Superior: 36,40 (en metres)	Cota Inferior: 34,50 (en metres)
Relacions Físiques: Cobreix a: 31 És cobert per: 11 Farceix a: 29		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació:		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 31
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Canalització	
Composició Geològica:		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Morter		
Color: Gris	Cota Superior: 34,90 (en metres)	Cota Inferior: 34,50 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 30 Farceix a: 29		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació:		

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 32	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Paviment	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció			
Color: Gris	Cota Superior: 36,42 (en metres)	Cota Inferior: 36,15 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És lliura a: 11-33			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Formigó			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 33	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Envà	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color: Gris	Cota Superior: 37,05 (en metres)	Cota Inferior: 36,15 (en metres)	
Amplada: 0,15 (en metres)	Longitud: 2,90 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És lliura a: 11 Se li lliura: 32			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Ciment i totxana			

Nom Jaciment/Codi: CARRETERA DE RIBES, 19-27 (BARCELONA CODI 003-18)		U.E.: 34
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Farciment	
Textura: Altres	Consistència: Compacta	
Composició Geològica: Argiles, Pedres, Sorres		
Composició Orgànica: Fusta, Malacologia, Matèria en descomposició		
Composició Artificial: Material de construcció, Metall, Morter, Plàstics, Runa		
Color: Marró fosc	Cota Superior: 0,00 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Relacions Físiques: Farceix a: 9		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)	Datació:	
Interpretació:		

10. MATERIALS MOBLES

10.1. Inventari

El material és escadusser i molt fragmentat. Es tracta fonamentalment de material ceràmic (29 fragments en total), representat per la ceràmica comuna oxidada (4 exemplars), comuna vidriada (11 fragments on hi predomina el vidriat marró), a més d'algunes porcellanes característiques dels segles XIX i XX (12 casos), llises o amb decoracions monocromes o policromes. Les formes representades són olla (6), got (1), tassa (1), gerra (1), cossi (1) i plat (8).

També hi ha alguns exemplars de material constructiu, concretament de teula francesa (4), la fabricació de la qual se situa a partir de finals del segle XIX.

La fauna és completament anecdòtica i apareix en l'estrat que reomple la rasa de fonamentació del mur UE 2.

En l'amortització d'un dels pous es recuperaren parts de plomes i bolígrafs que podrien identificar-se amb alguns models fabricats a partir de 1989. Un d'ells correspon al model Riviera, amb clip i anells daurats. També hi ha dos brocs del model Montecarlo, amb l'acabat marbrejat en color "Esmeralda".

En vinculació amb el procés de producció, es recuperaren unes peces discoïdals d'acer inoxidable que semblen el resultat de la fabricació de broquets o caputxons per a plomes i/o bolígrafs.

TAULA CODIS PER A INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

CERÀMICA

1. CLASSIFICACIÓ

11000	Prehistòria	13050	campaniana/vernís negre indeterminada
11001	Neolítica	13051	precampaniana
11050	del Coure	13052	campaniana A
11101	del Bronze	13053	campaniana A tardana
11101	del Bronze antic	13054	campaniana B
11102	del Bronze mig	13055	campaniana B-oide
11103	del Bronze final	13056	campaniana C
12000	Protohistòrica sense determinar	13057	campaniana empuritàna
12001	feno-púnica indeterminada	13058	etrusca vernís negre
12002	feno-púnica engalba vermella	13059	imitacions campanianes
12003	feno-púnica engalba negra	13060	vernís negre púnic
12004	no-púnica engalba comuna		
12005	grega d'occident	13100	terra sigillata indeterminada
12050	roja a torn	13101	presigillata
12051	engalba roja	13102	T S precoç
12052	pintada	13103	T S aretina
12053	comuna ibèrica	13104	T S itàlica
12054	grisa de la costa catalana	13105	T S tardo-itàlica
12055	grollera	13106	T S sudgàl·lica
12056	grans recipients d'emmagatzematge	13107	T S marmorata
13000	Món Clàssic sense determinar	13108	T S clara B
13001	grega indeterminada	13109	T S hispànica tardana
13002	<i>buchero nero</i>	13110	T S hispànica indeterminada
13003	àtica figures negres	13111	T S africana A
13004	àtica figures vermelles	13112	T S africana A/D
13005	àtica vernís negre	13113	T S africana A/C
13006	taller de les petites estampetes	13114	T S africana C
13007	taller de Rhode	13115	T S africana D
13008	taller de Nikia-Ion	13116	T S africana indeterminada
13009	taller de pàteres 3 palmetes radials	13117	imitacions T S hispànica
		13118	T S clara
		13119	T S lucente

13120	paleocristina grisa	13300	àmfora indeterminada
13121	paleocristina ataronjada	13301	àmfora massaliota
13122	<i>late Roman C</i>	13302	àmfora feno-púnica
13123	produccions orientals (corintia)	13303	àmfora ebussitana
13124	vidriada romana	13304	àmfora romana
13125	imitacions clara D	13305	àmfora greco-itàlica
13126	paleocristina pintada	13306	àmfora itàlica
		13307	àmfora gà·lica
13150	parets fines indeterminades	13308	àmfora hispànica
13151	parets fines itàliques	13309	àmfora bètica
13152	parets fines d'Acco	13310	àmfora de la Tarraconense
13153	parets fines sudgà·liques	13311	àmfora lusitana
13154	parets fines "clofolla d'ou"	13312	àmfora africana
13155	parets fines hispàniques	13313	àmfora oriental
13156	imitacions parets fines	13314	suports d'àmfores
		13315	amforiscs
13200	llàntia indeterminada	13316	disc terra cuita
13201	llàntia grega	13317	taps
13202	llàntia republicana	13318	fragments vasos retallats
13203	llàntia republicana vernís negre	13319	altres accessoris
13204	llàntia imperial	13320	<i>dollia</i>
13205	llàntia imperial de volutes	13321	àmfora rodia
13206	llàntia imperial de disc	13322	àmfora corintia
13207	llàntia africana de canal	13323	àmfora Samos
13208	llàntia africana		
13209	llàntia africana paleocristiana	13400	comuna a torn oxidada d'època indeterminada
13210	llàntia africana ARS	13401	comuna a mà oxidada d'època indeterminada
		13402	comuna a torn reduïda d'època indeterminada
13250	comuna oxidada	13403	comuna a mà reduïda d'època indeterminada
13251	comuna reduïda	13404	comuna oxidada d'època indeterminada
13252	comuna baix-imperial	13405	comuna reduïda d'època indeterminada
13253	comuna engalba blanca	13406	comuna a torn bescuitada indeterminada
13254	comuna engalba negra		
13255	comuna engalba vermella	13500	comuna oxidada medieval
13256	comuna roig pompejà	13501	comuna reduïda medieval
13257	comuna itàlica	13502	comuna bescuitada medieval
13258	comuna africana de cuina		
13259	comuna emporitana oxidada		
13260	comuna de cuina acurada		
13261	imitacions comuna africana		
13262	comuna bescuitada		
13263	ceràmica comuna de Lípari		
13264	ceràmica daurada		
13265	ceràmica eivissenca tardo antiga		
13266	ceràmica de Pantelleria		
13267	ceràmica itàlica tardo antiga		

14000	Món medieval i modern indeterminat	14126	blanca i blava de la cirera
14001	comuna oxidada a mà	14128	blanca i blava Paterna-Manises
14002	comuna oxidada a torn	14129	blanca i groga “orla d’influència del Renaixement”
14003	comuna oxidada vidriada		
14004	comuna reduïda a mà	14200	reflex metàl·lic
14005	comuna reduïda a torn	14201	reflex metàl·lic producció catalana
14006	comuna reduïda vidriada	14202	reflex metàl·lic de l’ungla
		14203	reflex metàl·lic de sanefa amb gallons
14050	islàmica indeterminada	14204	reflex metàl·lic de sanefa amb fulles
14051	islàmica verd-manganès	14205	reflex metàl·lic de sanefa en negatiu
14052	islàmica melada	14206	reflex metàl·lic decoració floral
14053	islàmica corda seca total	14207	reflex metàl·lic de fons picat
14054	islàmica corda seca parcial	14208	reflex metàl·lic de pinzell-pinta
14055	islàmica esgrafiada	14209	reflex metàl·lic decoració geomètrica
14056	islàmica pintada	14210	reflex metàl·lic amb lletres o anagrames
14057	islàmica daurada reflex metàl·lic	14211	reflex metàl·lic i blava
14058	islàmica a motlle	14212	reflex metàl·lic de Paterna
14059	islàmica comuna oxidada	14213	reflex metàl·lic de Manises
14060	islàmica comuna reduïda	14214	reflex metàl·lic de Paterna-Manises
14061	islàmica manganès sota coberta melada	14215	reflex metàl·lic sanefa reticulada
14062	islàmica vidrada		
14100	vidrada blanca	14250	blanca i manganès
14101	blanca i blava	14251	blanca-manganès blau i manganès
14102	blanca i blava de Barcelona	14252	blanca-manganès verd i manganès
14103	blanca i blava catalana	14253	blanca-manganès verd i manganès de Paterna
14104	blanca i blava d’orles diverses	14254	blanca-manganès verd i manganès de Manises
14105	blanca i blava de la botifarrada	14255	blanca-manganès verd i manganès catalana
14106	blanca i blava de l’arracada	14256	blanca-manganès i verd
14107	blanca i blava d’influència francesa	14257	blanca-manganès i polícroma
14108	blanca i blava de la cirereta		
14109	blanca i blava de faixes o cintes	14300	pisa blanca
14110	blanca i blava de la Segarra	14301	pisa decorada
14111	blanca i blava d’Escornalbou	14302	porcellana
14112	blanca i blava de la panotxa	14303	Pickman/Cartuja
14113	blanca i blava regalats	14304	d’importació
14114	blanca i blava de Poblet	14305	maiolica lligur
14115	blanca i blava de sanefa negativa	14306	polícroma
14116	blanca i blava de transició		
14117	blanca i blava amb la Tau	14400	vaixella segle XX
14118	blanca i blava d’influència de Savona		
14119	blanca i blava corbata o palmera	15000	material ceràmic no recipient
14120	blanca i blava ditada		
14121	blanca i blava de blondes		
14122	blanca i blava de Paterna		
14123	blanca i blava de Manises		
14124	blanca i blava de Manises i groga		
14125	blanca i blava de la figueta		

2. DEFINICIÓ DEL FRAGMENT

sense forma	SN
sense definir	SD
perfil sencer	PS
vora	VO
nansa	NA
arrencament de nansa	AN
coll	CO
carena	CR
llavi	LL
fons	FO
abocador	AB
escòria	ER
pom agafor	AG
broc	BR
orelleta	OR
peu	PE
pivot	PI
bec	BE

Per a llànties:

<i>Infundibulum</i>	IN
Pico (<i>rostrum</i>)	RO
Orla (<i>margo</i>)	MA
Disc	DI
Volutes	VL

3. TIPOLOGIA: Per materials del Món Clàssic amb una tipologia ja establerta.

ABAS.	Abascal
AFRIC.	Africana
AGUARD.	Aguarod
ALM.	Almagro
ATL.	Atlante
BAIL.	Bailey
BEL.	Beltran
BRUCK.	Bruckner
DECHEL.	Dechelette
DRAG	Dragendorf
DRES.	Dressel
EBUS.	Ebusitana
GOUD.	Goudineau
H.	Hayes
HALT.	Haltern
HERM.	Hermet
KEAY	Keay

LAMB.	Lamboglia
LAIET.	Laietana
LOPEZ	López Mullor
LUDOW.	Ludowici
M.	Morel
MEZQ.	Mezquiriz
OBER.	Oberaden
OELM.	Oelman
OST.	Ostia
OSW.	Oswald
PALL.	Pallarès
PASC.	Pascual
RIG.	Rigoir
RITT.	Ritterling
SAL.	Salomonson
SPT.	Spitzer

4. FORMA: Per a materials no classificats tipològicament. Bàsicament, ceràmiques prehistòriques, medievals i modernes)

Ceràmica a mà:

bol/vas carenat	BCA
bol/vas cilíndric	BCI
bol/vas bitroncocònic	BBT
bol/vas troncocònic	BTR
bol/vas elíptic	BEL
bol/vas globular	BGL
bol/vas globular amb coll	BGC
bol/vas germinat	BGE
bol/vas múltiple	BMU
bol/vas ovoide	BOV
bol/vas perfil en S	BPS
bol/vas semiesfèric	BSE
bol/vas subesfèric o subesfèric de vora exvasada	BSU
copa	COP
cullera	CUL
formatgera	FOR
forma indeterminada	FIN
fragment retallat no perforat	FRN
fragment retallat perforat	FRP
gresol	GES
paleta	PAL
plat carenat	PCA
plat/tapadora	PLT

plata PLA
suport SOP
tassa TAS

Ceràmica a torn:

Ceràmica grega

Alabastró ALA
Àmfora AMF
Aryballos ARY
Hydria HYD
Kalathos KAL
kratera calze KCA
kratera campana KCP
krateracolumnes KCO
kratera volutes KVO
kylix KYL
lebes LEB
lekythos LEK
oinochoe OIN
pelike PEL
skiphos SKI
stamnos STA
ungüentari bulb UBU
ungüentari fusiforme UFU
ungüentari UGU

Ceràmica clàssica, medieval i moderna

abeurador ABE
ampolla AMP
bací BAC
barral BLN
bol BOL
canalobre CAN
cassola CSS
cassola patina cendrosa CSC
càntir CAT
catúfol CAF
colador COL
copa COP
cossi COS
cremaperfums CRP
cubell CUB
escalfeta ESF
escudella ESC
escudella d'orelletes EOR
fogó FOG
formes amb abocador FAB
formes obertes FOB
formes tancades FTA

forma indeterminada FIN
fruiter FRU
gerra GER
gerreta GET
gerro GRR
gibrell GIB
got GOT
greixonera GRE
guardiola GUA
llàntia cassola i bec pessigat LCB
llàntia peu alt LPA
llàntia piquera LPI
llumanera LLU
menjadora MEN
mesura MES
morter MOR
motlle MOT
motlle sigillata MSG
olla OLL
olla patina cendrosa OPC
orsa ORS
pàtera PTT
plat PAT
plat d'ala PDA
plat/tapadora PTA
plat/tapadora vora fumada PTF
plata PLA
plat tallador PTL
poal POA
pot POT
pot de farmàcia PFA
rentamans REN
safata SAF
saler SLR
salsera SAL
servidora SEV
setrill SET
sitra SIT
suport SOP
suport d'anell SAN
suport rodet SRD
tallador TAL
tapadora TAP
tassa TAS
tenalla TEN
test TES
tinter TIN
tupí TUP
urna URN
xocolatera XOC

Material ceràmic no recipient (codi classificació 15000):

artefacte no definit	AND
bola	BLA
cilindres de forn	CFO
dena	DEN
figura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fragment d'argila indet.	FAI
fussaiola	FUS
joguina	JOG
màscara	MAS
pes de teler circular	PTC
pes de teler oval	PTO
pes de teler rectangular	PTR
pes de teler indeterminat	PTI
pes de teler troncocònic	PTT
pipes	PIP
placa	PLC
rodet	ROD
tres peus terrisser	TPT
disc circular terrisser	DCT
suport llar de foc	SLF
peça circular foradada	PCF

4. TÈCNICA

a mà	MA
a torn	TO
a torn lent	TL
a motlle	MO
motlle cistelleria	MC
ensablada	EN
indeterminada	IN

5. DECORACIÓ

acanalada	AC
aiguada	AG
aplicació	AL
aplicació metàl·lica	AM
aplicació pasta blanca	AL
aplicació pasta roja	AR
aplicació pedres	AP
baquetons	BA
barbotina	BB
bigoti	BI

botons	BO
calada	CA
cordons digitacions	CD
cordons incisió	CI
cordons impressió	CM
cordons llisos	CL
cordons pessigats	CP
ditada	DI
esgrafiada	ES
excisa	EX
impresa canya/os	IO
impresa cardial	IC
impresa cistelleria	IL
impresa digitada	ID
impresa espàtula	IE
impresa estampillada	NP
impresa pinta	LL
impresa punxó	MA
impresa puntillada	MG
impresa raspatllada	MO
impresa teixit	IT
impresa ungulada	IU
impresió fent incisió	IM
impressions diverses	IF
incisa	IN
incisa pintada	NP
llengüeta	LL
mamellons	MA
mangra	MG
motlle	MO
mugró	MU
ondulació en vora	OV
perforada	PF
pessigada	PE
pintada blanca	PB
pintada negra	PN
pintada roja	PR
pintada roig-marronós	PM
polícroma	PP
pseudoexcisa	PS
rodeta	RO
vernís roig	VR

6. PASTA

grollera	GO
grollera oxidada	GO
grollera reduïda	GR
grollera mixta	GM
acurada oxidada	AO

acurada reduïda	AR
acurada mixta	AM
acurada bescuitada	AB
grollera bescuitada	GB
bescuitada	BE
caolinítica	CA

7. ACABATS

allisat	AL
allisat amb fang	AF
arenós	AR
brunyit	BR
encastació de fang	EF
engalbat	EN
esmaltat	EM
espatulat	ES
estriat	ET
marques terrisser	MT
pàtina cendrosa	PC
pentinada	PE
pintat	PI
rugós	RU
<i>strice</i>	ST
vernissat	VE
vidrat	VI

METALL

1. CLASSIFICACIÓ

20000	indeterminat
20001	bronze
20002	ferro
20003	plata
20004	or
20005	plom
20006	aleacions diverses
20007	altres metalls
20008	coure

2. FORMA

agulla	AGU
agulla de cap	AGC
alabarda	ALB
àncora	ANC
anell	ANL
anella	ANE
arracada	ARR
arreus de cavall	ARC
artefacte indeterminat	ATI
ast	AST
bala	BAL
barra	BRR
bola/boleta	BLT
bomba	BOM
botó	BOT
braçalet	BRA
braser	BRS
cadena	CAD
clau	CLA
dena	DEN
destral	DRT
diadema	DMA
didal	DID
elements de carro	ECR
elements religiosos	ERE
enformador	ENF
escarpa	EPA
escòria	ESR
escultura	ESC
escut	EST
espasa	ESP
falcata	FAL
fíbula indeterminada	FBI

fíbula anular	FAN
fíbula d'apèndix caudal	FAC
fíbula de bucla	FBU
fíbula de naveta	FNA
fíbulade pivot	FPV
fíbula doble ressort	FDR
fíbula indígena de colze	FIC
figura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fil/frag. riscle/anell/braçalet	FFR
frontissa	FTS
ganivet	GNV
gerra	GER
globelet	GOB
llingot	LIN
mirall	MRL
moneda	MON
pectoral	PEC
penjant	PJA
pinces	PNC
placa	PLC
pondius	PON
punta fletxa	PFL
punta llança/javelina	PLJ
punxó	PNX
punyal	PNY
serra	SER
sivella	SIV
vas	VAS
xinxeta	XIN

3. TÈCNICA

forja	FJ
fosa	FS
cisellar	CS
repussar	RP
calat	CL

VIDRE

1. CLASSIFICACIÓ

30000	vidre
30001	pastà vítrea
30002	cristall
30003	escòria

2. DEFINICIÓ DEL FRAGMENT

sense forma	SF
sense definir	SD
perfil sencer	PS
vora	VO
nansa	NA
arrencament de nansa	AN
coll	CO
carena	CR
llavi	LL
fons	FO
peu	PE
pivot	PI
bec	BE
pom/agafador	AG
escòria	ER
boca	BO

3. FORMA

fragment no definit	VIN
ampolla	AMP
amforisc	VAR
barreta	BAR
bol	BOL
camafeu	VCS
copa	COP
dena	DEN
element construcció	VEC
element d'ús funerari	VEF
element d'ús personal	VEP
flascons	VFL
gerra	GER
plat	PAT
plata	PLA
setrill	SET
ungüentari	UGU
vas	VAS

4. TÈCNICA

realització no definida	VIN
vidre-mosaic	AMP
motlle decorat	VAF
motlle baix relleu	MB
motlle volum rodó	MR
poliment	VL
tallat	VT
gravat	VG
amb aplicacions	VA
fondi d'or	VO
pintat	VP
bufat	VG

MATERIAL LÍTIC

1. CLASSIFICACIÓ

40000	indeterminat	anell	ANE
40001	sílex	artefacte indeterminat	ATI
40002	quars	artefacte no definit	ATD
40003	jaspi	baix relleu	BAR
40004	granit	bala	BAL
40005	arenisca	bola	BLA
40006	volcànic	braçalet	BRA
40007	micaesquistos	braçalet d'arquer	BÇA
40008	caliça	cassoleta	CTA
40009	marbre	dena	DEN
40010	alabastre	enformador	ENF
40011	conglomerat	escultura	ESC
40012	travertí	figura zoomorfa	FZM
40013	pissarra	figura antropomorfa	FAN
40014	pedres precioses	gresol	GES
40015	minerals	inscripció	INS
40016	fòssils	mà de molí	MMO
40017	rierencs	molí barquiforme	MBA
40018	calcària	molí (roda)	MOL
		morter	MOR
		motlle de fundició	MFU
		peça circular foradada	PCF
		peça circular no perforada	PCN
		pedestal	PED
		penjant	PJA
		placa	PLC
		placa decorada	PDC
		placa foradada	PFD
		punyal	PNY
		sarcòfag	SAR

2. FORMA

pedra tallada no retocada ascla	ASC
pedra tallada no retocada fulla	FLL
pedra tallada no retocada rebuig	REB
nucli fragmentat	FNU
nucli amb còrtex	NCO
nucli sense còrtex	NSC
pedra retocada perforador	PFD
pedra retocada gratador	GRA
pedra retocada rascadora	RAS
pedra retocada làmina de dors	LDO
pedra retocada làmina retocada	LRE
pedra retocada punta de dors	PDO
pedra retocada punta (retoc simple)	PUN
pedra retocada geomètric	GEO
pedra retocada denticulat	DNT
pedra retocada truncadura	TRU
pedra retocada punta de fletxa	PFL
pedra retocada osca	OSC
pedra polida cisell	CIS
pedra polida destal	DTA
allisador	ALS
àncora	ANC

MATERIALS CONSTRUCCIÓ

1. CLASSIFICACIÓ

50000	alabastre
50001	arenisca
50002	elements ceràmics
50003	estuc/arrebossat
50004	fusta
50005	ímbrex
50006	indeterminat
50007	maó
50008	marbre
50009	morter
50010	mosaic
50011	tessel·les
50012	opus signinum
50013	pintura/estuc pintat
50014	rajoles
50015	tegula
50016	tegula “mammata”
50017	tegula de suports
50018	terracotes
50019	tovots/tapial
50020	cornisa
50021	columna
50022	capitell
50023	carreu
50024	antefix
50025	canonada
50026	gàrgola
50027	tubuli
50028	teula vidrada
50029	teula
50030	rajola blanca i blava (XVI)
50031	rajola blanca i blava moderna (XVII-XVIII)
50032	rajola polícroma (XVIII- XIX)
50033	rajola polícroma anterior (XVIII)
50034	rajola blanca i blava anterior (XVIII)
50035	canaló
50036	motllura
50037	rajola vidrada
50038	totxana

MATÈRIA ORGÀNICA

1. CLASSIFICACIÓ

60000	matèria orgànica general
60001	os
60002	ivori
60003	closca
60004	fusta treballada
60005	teixit
60006	cuïro
60007	vegetals
60008	paper
60050	restes antropològiques
60051	macrofauna
60052	microfauna
60053	fauna aquàtica
60054	malacofauna
60055	fusta no treballada
60056	carbó
60057	granes
60058	fauna terrestre no definida

2. FORMA

agulla	AGU
agulla de cap agulla o punxó	AGC
ampolla	AMP
anell	ANE
aplic	APL
artefacte d'os/petxina/ibori	OPI
artefacte no definit	AND
beiana	BEI
bossa	BSA
botó	BOT
braçalet	BRA
caixa	CXA
calçat	CÇA
cistell	CTL
cistelleria	CIS
corda	CDA
corn tallat	COT
cullera	CUL
cullereta tocador	CUT
dau	DAU
dena	DEN
dent decorada	DTD
dent perforada	DTP

diari	DIA
enformador	ENF
espàtula	ESP
falange decorada	FLD
figura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fitxa de joc	FIJ
frontissa	FTS
fus	FUS
fusta frag. indet.	FFI
fusta construcció naval	FCO
fusta construcció	FCN
ganxet	GAN
mànec	MEC
marcador	MCD
penjant	PJA
petxina frag. polida	POP
pinta	PNT
polidor	PUL
punta fletxa	PFL
punxó	PNX
punyal	PNY
raspall	RAS
resquill apuntat	RQA
sabates	SAB
tapadora	TAP
teixit	TXI
ullal porc sengnar tallat	UPS

3. TÈCNICA

matèria prima sense modificar	MPS
matèria prima en procés de fabricació	MPF
matèria prima modificada	MPM

MOSTRES PER A ANÀLISIS

70000	terra
70001	morter
70002	pedra
70003	metall
70004	carbó (anàlisi antracològica)
70005	pol·len
70006	granes
70007	llavors
70008	carbó (C14)

003-18 Intervenció arqueològica a la Carretera de Ribes 19-27 (Barcelona)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm. Frag.	Class. Fragm.	Def. Tipo	Tècnica	Pasta	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions
						Int.	Ext.	Int.	Ext.		
4	1	14002	SF	FIN	TO	AO					
4	1	14003	VO	OLL	TO	AO			VI		VIDRAT MARRÓ, SUTGE EXTERIOR
4	1	14301	VO	TAS	TO	CA			PI		FILETS METÀL·LICS EN DAURAT I BLAU
4	1	14301	VO	PAT	TO	AO					DOBLE FILET EN BLAU
4	1	14301	SF	GER	TO	CA			PI		RELLEU EXTERIOR AMB TRAÇOS EN MANGANÈS I MARRÓ
4	1	14302	VO	GOT	TO	CA			PI		MOTIUS FLORALS EN DAURAT
4	1	14303	SF	PAT	TO	CA			PI		MOTIUS VEGETALS EN NEGRE
4	1	14303	SF	PAT	TO	CA			PI		MOTIUS VEGETALS I VOLUTA EN BLAU
4	1	14303	SF	PAT	TO	CA			PI		MOTIU ZOOMORF EN MARRÓ
4	1	14303	VO	PAT	TO	CA			PI		MOTIU FLORAL EN VERD

003-18 Intervenció arqueològica a la Carretera de Ribes 19-27 (Barcelona)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm. Frag.	Class. Fragm.	Def. Tipo	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions
					Pasta	Int.	Ext.	Int.		
4	1	14303	PS	PAT	TO	CA		PI		TIPUS PICKMAN. ZIGA-ZAGA AMB ROMBES I DECORACIÓ DE CADENA D'ESLABONS OVALATS AMB PASTILLES MASSISSES AMB DOS ORIFICIS
4	1	50029	VO		MO	AO				TEULA FRANCESA. AMB INSCRIPCIÓ "...ESC..."
10	1	14002	SF	FIN	TO	AO				
10	1	14003	SF	FIN	TO	AO		VI		MARRÓ
10	1	14003	FO	FIN	TO	AO			VI	GOTES DE COLOR MARRÓ
10	2	14003	SF	COS	TO	AO		IN	VI	MARRÓ. INCISIÓ AMB PINTA DE 10 PUNTES
10	1	14005	VO	OLL	TO	AR				
10	1	60051								
27	2	14002	SF	FIN	TO	AO				
27	1	14003	VO	OLL	TO	AO		VI	VI	MARRÓ

003-18 Intervenció arqueològica a la Carretera de Ribes 19-27 (Barcelona)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm. Frag.	Class. Fragm.	Def. Tipo	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions		
					Pasta	Int.	Ext.	Int.			Ext.	
27	1	14003	VO	PAT	TO	AO	PI		VI	VI		FONS MARRÓ AMB PUNTS EN GROC
27	1	14301	SF	PAT	TO	AO	PI		VI	VI		DOS FILETS EN BLAU
27	1	14302	VO	TAS	TO	CA						
27	1	20000	ESR									
27	2	50029	SF		MO	AO						FRANCESES
28	1	14003	SF	FIN	TO	AO			VI	VI		MARRÓ
28	5	20006	PS	DISC								ACER
28	2	20006	BR	BOL							1989	BROQUETS EXTERIORS LACATS EN VERD DE BOLÍGRAF INOXCROM MODEL MONTECARLO
28	1	20006	PS	BOL							1989	MODEL MONTECARLO
28	1	20006	BR	BOL							1989	BRIQUET NEGRE, CAPUTXÓ I CLIP DAURAT DE MODEL RIVIERA

003-18 Intervenció arqueològica a la Carretera de Ribes 19-27 (Barcelona)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def. Fragm.	Típo	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions
							Int.	Ext.	Int.	Ext.		
28		1	20006								1989	CAPUTXÓ MODEL RIVIERA
28		1	20006									CAPUTXÓ
28		1	20006	PS	BOL							MODEL INDETERMINAT
28		1	20006	AN	BOL							JOC D'ANELLES NEGRES AMB DECORACIÓ D'ANELL DAURAT
28		1	50029	SF		MO	AO					FRANCESA
28		1	50038									
30		1	14003	VO	OLL	TO	AO			VI	VI	MARRÓ. SUTGE EXTERIOR
30		2	14003	SF	OLL	TO	AO			VI	VI	MARRÓ. SUTGE EXTERIOR
30		1	14300	SF	FIN	TO	CA			VI	VI	

11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

11.1. Documentació fotogràfica

Foto 1: Inicial direcció N

Foto 2: Inicial direcció N

Foto 3: Inicial a la cota més alta, direcció N

Foto 4: Inicial a la cota més alta, direcció S

Foto 5: Inici dels treballs d'excavació

Foto 6: Restes del paviment UE 1

Foto 7: Meitat S de la parcel·la sense vestigis

Foto 8: Tasques de delimitació d'estructures

Foto 9: Meitat S. Tasques de delimitació d'estructures

Foto 10: Meitat S. Tasques de delimitació d'estructures

Foto 11: Meitat N. Tasques de delimitació d'estructures

Foto 12: Tasques de delimitació d'estructures

Foto 13: Mur UE 2

Foto 14: : Mur UE 2

Foto 15: Mur UE 2

Foto 16: Mur UE 2 amb reparació UE 4

Foto 17: Mur UE 2, alçat N

Foto 18: Mur UE 2, alçat N

Foto 19: Mur UE 2 amb reparació UE 4

Foto 20: Mur UE 2. Sondeig de la rasa UE 3

Foto 21: Mur UE 2. Sondeig de la rasa UE 3

Foto 22: Mur UE 2. Sondeig de la rasa UE 3

Foto 23: Mur UE 2, direcció E

Foto 24: Mur UE 2, direcció E

Foto 25: Mur UE 6, direcció N

Foto 26: Mur UE 6, direcció N

Foto 27: Mur UE 6, direcció S

Foto 28: Mur UE 7, direcció S

Foto 29: Mur UE 7, direcció S

Foto 30: Mur UE 8, direcció E

Foto 31: Inicial mur UE 11

Foto 32: Tasques de neteja del mur UE 11, costat S, i mina UE 29

Foto 33: Alçat E del mur UE 11, costat N

Foto 34: Mur UE 11 en contacte amb el mur UE 2

Foto 35: Mur UE 11, costat S

Foto 36: Mur UE 11, costat S, amb afectació per rampa

Foto 37: Alçat E del mur UE 11, costat S, amb afectació per rampa

Foto 38: Mur UE 11, costat N

Foto 39: Mur UE 11, costat N, amb paviment de formigó UE 32

Foto 40: Mur UE 11, costat N

Foto 41: Mur UE 11, costat N. Mur menor UE 33 i paviment UE 32

Foto 42: Extrem N del mur UE 11

Foto 43: Mur UE 11, costat N

Foto 44: Mur UE 11, costat N. Detall d'un baixant de PVC

Foto 45: Mur UE 12

Foto 46: Mur UE 13

Foto 47: Mur UE 14

Foto 48: Mur UE 14

Foto 49: Mur UE 14 amb canalització UE 22

Foto 50: Fonamentació de pilar UE 15

Foto 51: Fonamentació de pilar UE 16

Foto 52: Pou UE 17

Foto 53: Pou UE 17

Foto 54: Pou UE 17

Foto 55: Pou UE 17

Foto 56: Pou UE 18

Foto 57: Pou UE 18

Foto 58: Pou UE 18

Foto 59: Pou UE 18. Detall de conducció i residus de tinta

Foto 60: Pou UE 18. Materials no recollits

Foto 61: Dipòsit UE 24 i clavegueres UE 19, UE 20 i UE 21

Foto 62: Clavegueres 20 i 21

Foto 63: Dipòsit UE 24 recolzat al mur UE 8

Foto 64: Dipòsit UE 24

Foto 65: Dipòsit UE 24 en contacte amb el pou UE 17

Foto 66: Dipòsit UE 24 amb alçat N del mur UE 8

Foto 67: Col·lector UE 22 al seu pas pel mur UE 11

Foto 68: Col·lector UE 22 al seu pas pel mur UE 11

Foto 69: Vista general direcció N

Foto 70: Vista general

Foto 71: Vista general, meitat O

Foto 72: Vista general, meitat O

Foto 73: Vista general, meitat E

Foto 74: Vista general, meitat O

Foto 75: Inicial de la mina UE 29 per sota del mur UE 11

Foto 76: Inicial de la mina UE 29 per sota del mur UE 11

Foto 77: Tasques de neteja prop de la mina

Foto 78: Mina. Tasques d'excavació mecànica

Foto 79: Mina. Tasques d'excavació mecànica

Foto 80: Mina. Tasques d'excavació mecànica

Foto 81: Mina. Tasques d'excavació mecànica

Foto 82: Mina. Tasques d'excavació mecànica

Foto 83: Mina. Tasques d'excavació mecànica

Foto 84: Estat de la mina després de la demolició del mur UE 11

Foto 85: Estat de la mina després de la demolició del mur UE 11

Foto 86: Estat de la mina després de la demolició del mur UE 11

Foto 87: Estat de la mina després de la demolició del mur UE 11

Foto 88: Mina UE 29, part superior sense colmatar

Foto 89: Mina UE 29, part superior sense colmatar

Foto 90: Tasques d'excavació al voltant de la mina

Foto 91: Tasques d'excavació al voltant de la mina

Foto 92: Mina. Tasques d'excavació per la part superior

Foto 93: Mina. Tasques d'excavació per la part superior

Foto 94: Mina. Tasques d'excavació per la part superior

Foto 95: Mina. Tasques d'excavació per la part superior

Foto 96: Mina. Excavació mecànica

Foto 97: Mina. Tasques d'excavació per la part superior

Foto 98: Mina. Excavació mecànica

Foto 99: Mina després de l'extracció de la volta

Foto 100: Mina. Excavació mecànica

Foto 101: Mina. Excavació mecànica

Foto 102: Mina. Tasques de neteja manual

Foto 103: Mina. Tasques de neteja manual

Foto 104: Mina UE 29. Direcció O

Foto 105: Mina UE 29. Direcció O

Foto 106: Mina UE 29. Direcció O

Foto 107: Mina UE 29. Direcció O

Foto 108: Mina UE 29, límit O de la parcel·la

Foto 109: Mina UE 29. Direcció E

Foto 110: Mina UE 29. Direcció E

Foto 111: Mina UE 29. Direcció E

Foto 112: Mina UE 29. Direcció E

Foto 113: Mina UE 29. Direcció O

Foto 114: Mina UE 29. Direcció E

Foto 115: Mina UE 29. Direcció O

Foto 116: Mina UE 29. Tram final O

Foto 117: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. UE 11

Foto 118: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. UE 11

Foto 119: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. UE 11

Foto 120: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. UE 16

Foto 121: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. UE 13

Foto 122: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió

Foto 123: Tasques d'eliminació d'estructures. UE 11 i paviment UE 32

Foto 124: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. UE 11

Foto 125: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. UE 14, UE 22

Foto 126: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. UE 18

Foto 127: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. UE 18

Foto 128: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. UE 17

Foto 129: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. UE 17

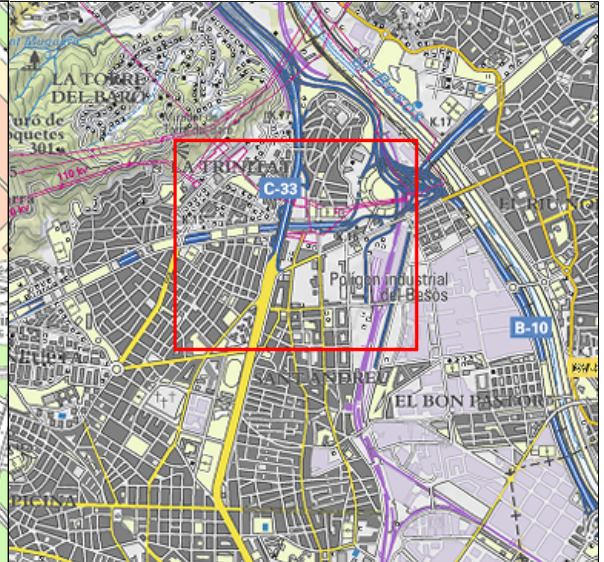

Foto 130: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. Mina UE 29

Foto 131: Tasques d'eliminació d'estructures amb supervisió. Mina UE 29

10.2. Documentació Planimètrica

NOM DEL PROJECTE

Intervenció arqueològica a la a la Carretera de Ribes, 19-27

Codi: 003/18

MUNICIPI

BARCELONA

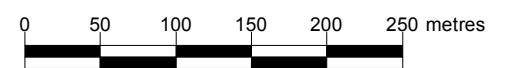
DISTRICTE

SANT ANDREU

LLEGENDA

Àmbit d'intervenció

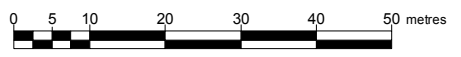
Escala 1:5.000
originals DIN-A3

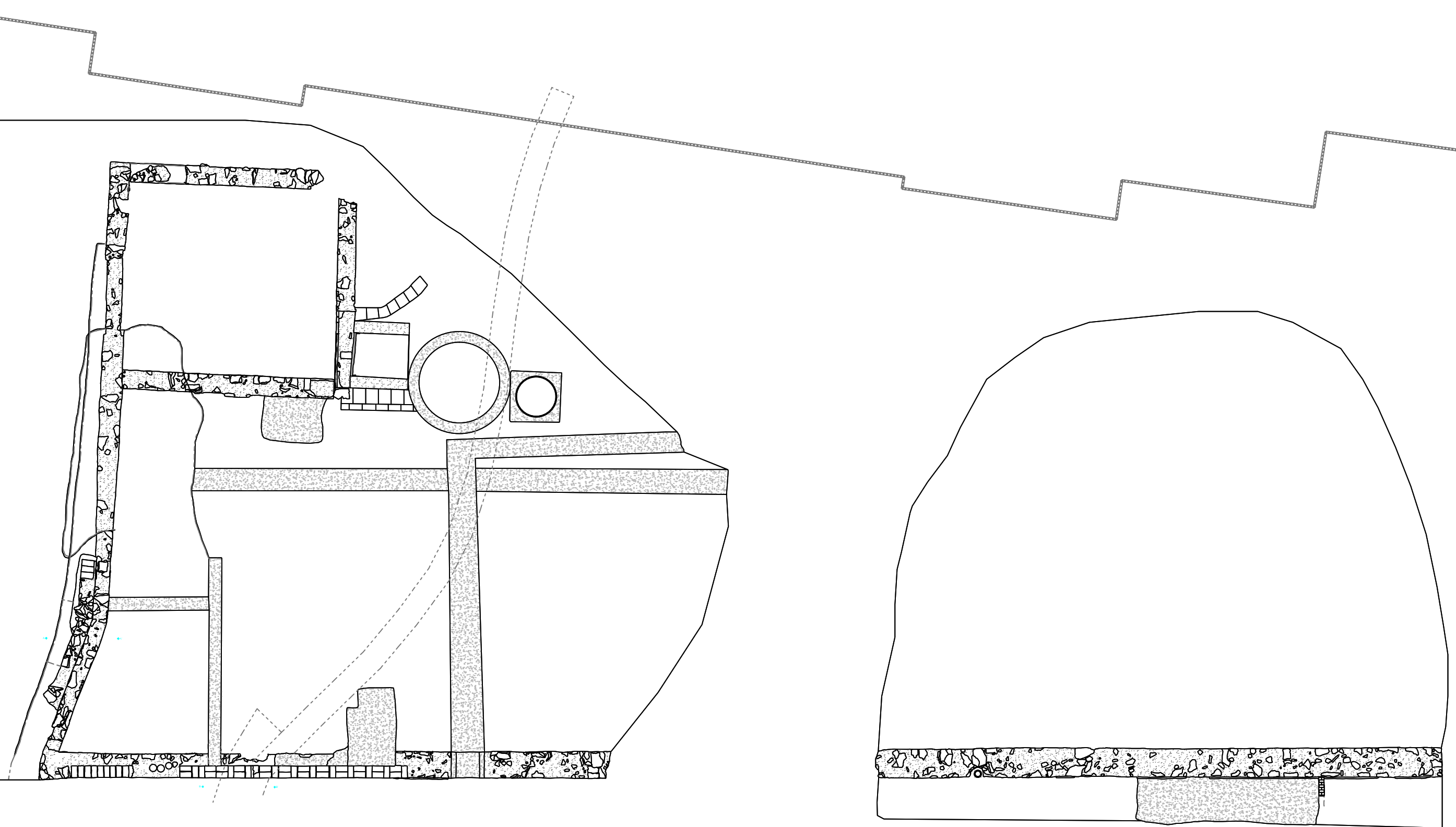

Àmbit d'intervenció i estructures arqueològiques

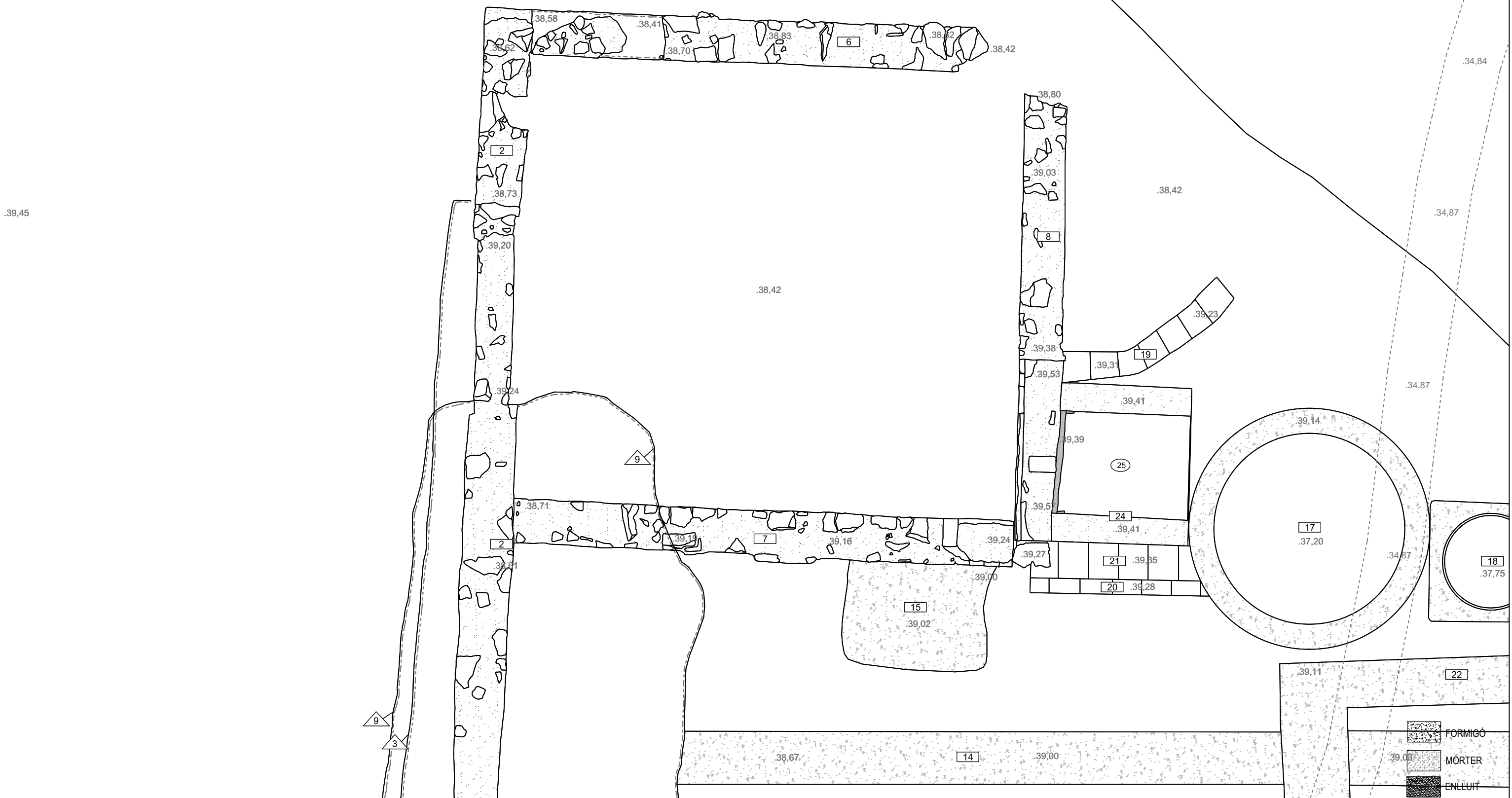
- LLEENDA**
- Àmbit
 - Estructures arqueològica

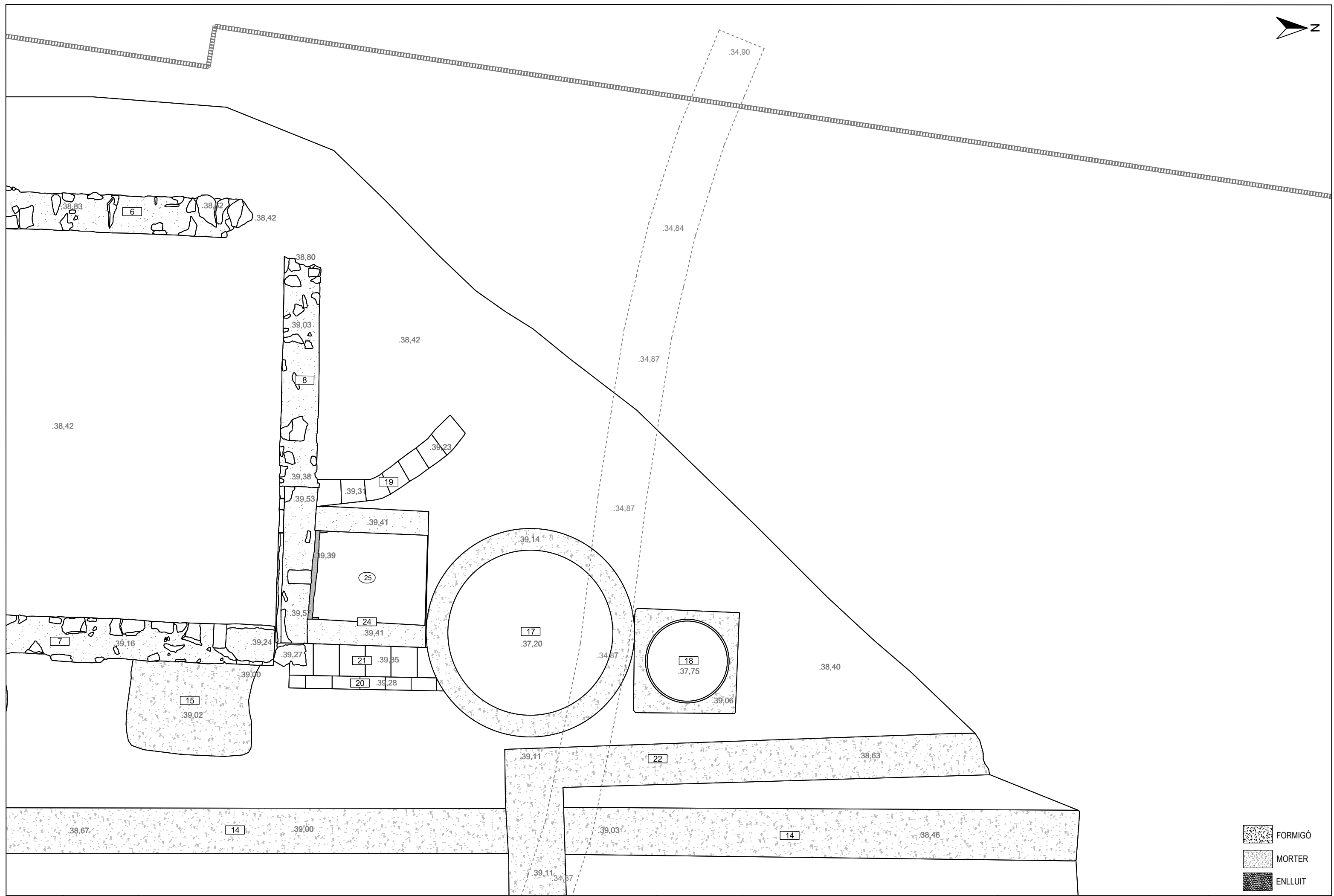

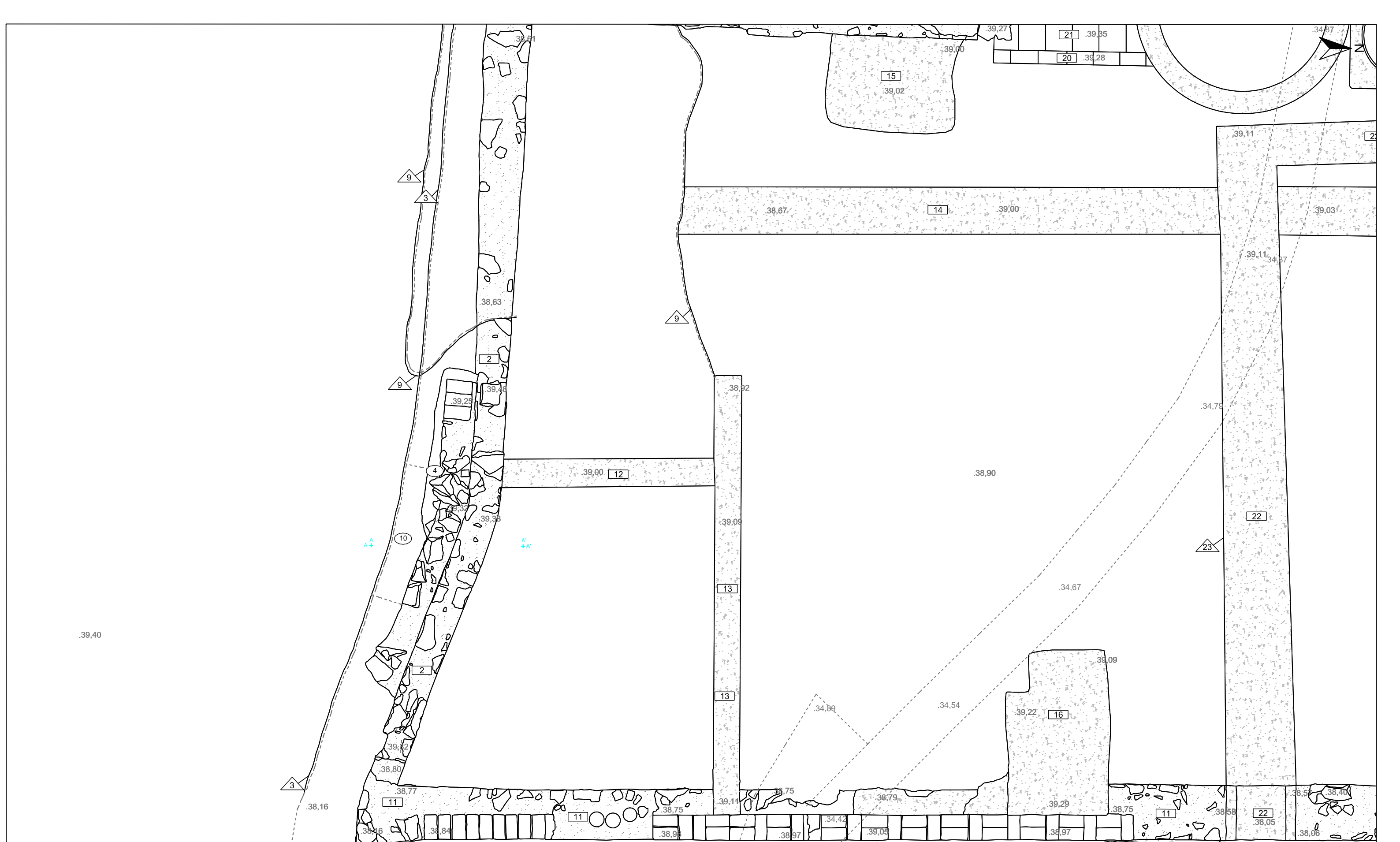
- FORMIGÓ
- MORTER
- ENLLUIT

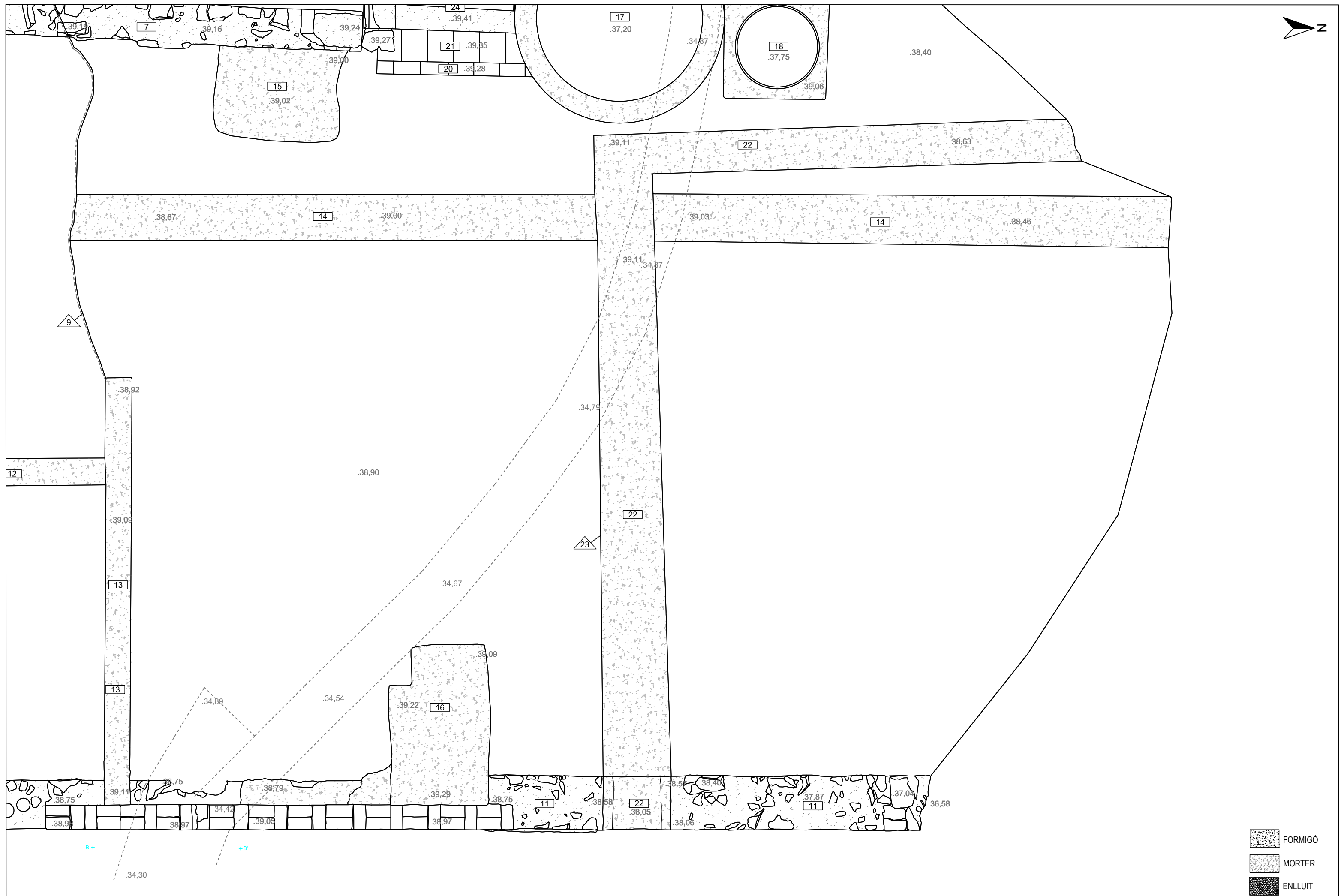

- FORMIGÓ
- MORTER
- ENLLUIT

- FORMIGÓ
- MORTER
- ENLLUIT

- FORMIGÓ
- MORTER
- ENLLUIT

INTERVENCIÓ:
Intervenció arqueològica a la a la Carretera de Ribes, 19-27 Sant Andreu - Barcelona
(codi 003/18)

ARQUEÒLEG DIRECTOR:
ESTHER MEDINA

PLANIMETRIA:
LAIA GALLEGO

ESCALA NUMÈRICA I GRÀFICA:
1:40
Original DIN-A3

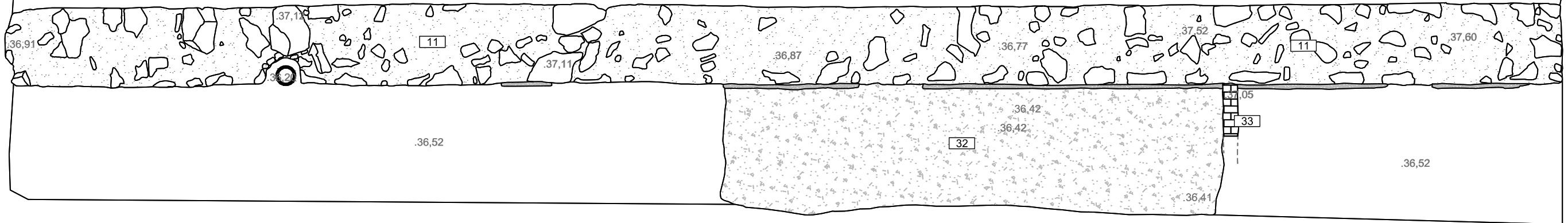
NOM:
PLANTA DETALL 4

DATA:
MARÇ 2018

FULL:
7

.39,83

- FORMIGÓ
- MORTER
- ENLLUIT

